STRIP SCHRIFT

Prijs f6,95
Bfr.150

GUIDO VAN DRIEL
KLAUS JANSON
TOY STORY

290 – JAARGANG 29 NUMMER 3 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

Marten Toonder not amused

Presentatie Bommelpostzegels

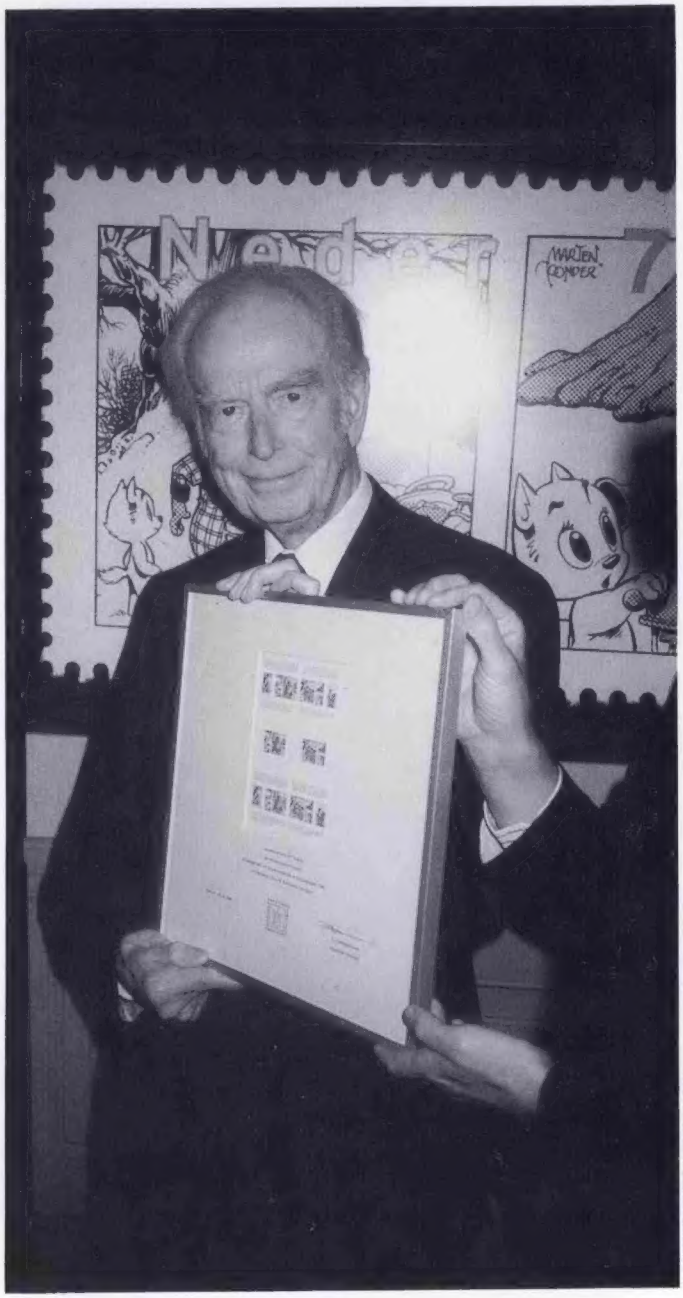

FOTO ROB VAN DER NOL

Op 14 mei was het dan zover. In het statige Teylers Museum werden de eerste Nederlandse strippostzegels gepresenteerd. Op deze zegels van 70 en 80 cent prijken heer Bommel en Tom Poes. Tezamen vormen ze een blokje, volgens de ontwerper een echt stripverhaaltje. Het idee voor deze zegels ontstond ergens in de tweede helft van het vorig jaar. PTT wilde in november de eerste stripzegels uitgeven en trok als adviseur **Han Peekel** - stripkenner pur sang – aan. Deze dicteerde dat er zegels moesten komen van *Kuifje*, *Suske en Wiske* en *Heer Bommel en Tom Poes*.

Onverwachte kinken in de kabel waren echter de Fondation Hergé, die de rechten op Kuifje beheert, en de Standaard Uitgeverij, die de scepter zwaait over Sus en Wis. Deze twee organisaties gaven namelijk geen toestemming, zodat alleen Bommel overbleef. Het door PTT voorgestelde ontwerp kon echter de goedkeuring van **Marten Toonder** niet wegdragen en november kwam al akelig dicht in de buurt. Het hele project werd toen maar in de ijskast gezet.

Begin dit jaar werden de plannen weer opgerakeld en nam ontwerper **Julius Vermeulen** contact op met Marten Toonder. In nauw overleg leverde Toonder cs. tekeningen aan voor de twee zegels en kon Vermeulen aan de slag om van deze plaatjes zegels te maken. Zoals gezegd stond hem voor ogen er een echt stripverhaaltje van te maken en het is dan ook vreemd dat hij de tekst onder èn boven de plaatjes heeft gezet, waardoor niet alleen de karakteristieke vorm van de Bommelstrip teniet is gedaan, maar heel Nederland de tekst nog verkeerd leest ook.

Tijdens de presentatie in het Teylers Museum werden de sprekers geïntroduceerd door het boegbeeld van de Nederlandse stripscene **Han Peekel**. Na een korte inleiding, waarin hij het hinderlijk vaak had over MAARTEN Toonder, hield **A.J. Scheepbouwer** van PTT een korte toespraak om vervolgens de eerste zegels aan Toonder te overhandigen. Na een kort dankwoord van deze hield zijn zoon **Eiso** een lezing over de geschiedenis van de strip. Hij ging in op het feit dat men vijftig jaar geleden heeft geprobeerd strips te verbieden. Men was de mening toegedaan dat strips de leesluiheid bevorderde. Dat dat niet geval was bewees Eiso Toonder door er op te wijzen dat in diezelfde periode een aantal klassieke Nederlandse strips hun eerste verschijning hadden. Zo noemde hij *Kapitein Rob* (11 december 1945), *Kappie* (27 december 1945), *Paulus de Boskabouter* (2 februari 1946) en *Eric de Noorman* (5 juli 1946). En geen van deze strips kunnen leeslui genoemd worden. Eiso Toonder besloot zijn redevoering met: 'En ondanks het feit dat zijn (Marten Toonders. red.) onderschriften zo ernstig werden genomen dat hij benoemd werd tot lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, tot Erelid van het Genootschap Onze Taal en in 1992 de Tollensprijs kreeg, heeft hij altijd volgehouden dat een stripverhaal pas goed is, als men door het bekijken van de plaatjes het verhaal volgen kan. Daarmee kom ik terug op de postzegels die we vandaag vieren. Als men die goed bestudeert, kan men er met enige goede wil een stukje verhaal in ontdekken. Waarmee we zijn aanbeland bij het doel van de strip. Een strip is niet alleen een uiting van de fantasie van de maker, maar hij voedt, als hij goed is, ook de fantasie van zijn publiek. En voor wie daar desondanks moeite mee heeft, heeft PTT Post de stroken om de postzegels heen voorzien van stukjes verklarende tekst. Zodat deze emissie, alles bij elkaar genomen, toch niet zo leeslui is.'

Als laatste spreker stelde jonkheer **André Testa** vast, dat naast de term 'ongelikte beer' men nu in het Nederlands ook de term 'gelikte beer' moet introduceren, aangezien er binnen afzienbare tijd aan twee miljoen Bommels wordt gelikt.

Tijdens de receptie die na de presentatie werd gehouden, vroeg een journalist aan Marten Toonder wat hij van de zegels vond. Toonder antwoordde met de woorden 'I am not amused'. Ook in het televisie-programma *Middageditie*, dat aan het begin van die middag was uitgezonden, liet Toonder zich laatdunkend uit over de zegel. Zijn toorn betrof vooral de tekst die, naar bleek, niet van zijn hand was. In plaats van de door hem gecorrigeerde tekst heeft men van een door Toonders uitgever aangeleverd concept gebruik gemaakt.

Ook in de Filatelie heeft de commercie toegeslagen, zoals bleek bij de presentatie. PTT had voor de gelegenheid een standje ingericht, waar een deel van de nevenproducten te koop was. Aangevuld met wat er bij de postzegelhandel te koop is, kan de verzamelaar het volgende aan zijn collectie toevoegen:

- de overbekende eerstedag-enveloppe van de NVPH (nummer 349);
- een eerstedagblad (nummer 165);
- een Postzegelmapje (nummer 152);
- een Ecu-brief (nummer 13) met daarin een heuse Bommel-munt;
- een Telebrief (nummer 7) met daarin een telefoonkaart.

Voor al dit schoons betaalt men een bedrag van *f*28,95. Daarnaast ontvingen de genodigden bij de presentatie een handgebonden boekje met daarin een verklarende tekst, een blokje met daarop een speciale afstempeling en twee postfrisse blokjes.

Het is de bedoeling van PTT om in het vervolg elk jaar een stripzegel uit te geven. Op de vraag of dat een zegel zal worden met Eric de Noorman, Paulus de Boskabouter of Kapitein Rob antwoordde PTT-adviseur Han Peekel, dat het waarschijnlijk geen van allen zal worden. Hij heeft daar héél eigen ideeën over. Te vrezen valt dan ook voor een Tweety van 70 cent en een Droopy van acht dubbeltjes.

RvdN

STRIP SCHRIFT

Jaargang 29 juni 1996 nummer 3 (290)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Olav Beemer, Bas Berwers, Ben Bits, Erik van der Hoeven, Michiel Kroder, Marloes Lambriex, Arnel Lefevere, Gert Meesters, Hans Meinders, Jeroen Mirck, Hans Moors, Michel Nadorp, Johan de Neef, Rob van der Nol, Pieter van Oudheusden, Hans Pols, Stefan Rutten, Peter de Smet, Ted Verschoor, Rudy Vrooman, Rogier van Winden

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
Buzzer (tijdens kantooruren): 06 - 59 54 23 25
CompuServe: 75464,2224
Internet: 75464.2224@compuserve.com
WWW: http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020-685 22 29, telefax: 020-618 91 42
Abonnementsprijs *f*59,50 / Bfr.1190
Leden van Het Stripschap *f*2,50 / Bfr.45 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
De Groene Amsterdammer
t.a.v. Herman Feddema
Postbus 353
1000 AJ Amsterdam
Telefoon: 020-524 55 12, telefax: 020-622 14 21

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Guido van Driel

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Is België een gidsland? Nee, zullen de meeste mensen antwoorden. 'Ja' is het antwoord als het gaat om het koesteren van de strip als kunstvorm. Nergens wordt momenteel, in het kader van 100 jaar beeldverhaal, zo uitgepakt met festivals, exposities en andere activiteiten als bij onze zuiderburen.
Natuurlijk, Nederland slaat ook geen gek figuur. De Stripdagen Haarlem zijn achter de rug, met veel aandacht in de media. Een geslaagde derde editie, zeker vanuit artistiek oogpunt met interessante exposities rond Marten Toonder, Drawn & Quarterly, de Braziliaanse strip en het thema 'Wild Vlees'. Verder in Haarlem gesignaleerd: stripfresco's in een parkeergarage, wetenschappelijk verantwoorde lezingen en volop muziek en toneel rond stripfiguren. Daarnaast zijn er sinds kort twee heuse strippostzegels en mogen we ook de plannen voor een stripmuseum in Groningen en het Nationaal Stripcentrum in Haarlem niet vergeten. Toch blijft België voorop lopen. Festivals, exposities, fresco's, postzegels, entertainment en informatiecentra ... allang gesneden koek in het land waar de Europese strip groot geworden is. Het beste bewijs dat België de toon aangeeft, werd onlangs geleverd. Sabena, de nationale luchtvaartmaatschappij, heeft haar vloot uitgedost met 1 meter grote plakkaten van bekende stripfiguren. Zeven vliegtuigen hebben elk een eigen afbeelding: tussen deur en cockpit plakken Kuifje, Lucky Luke, Suske en Wiske, de Smurfen, Marsipulami, Bollie & Billie en Nero. Het zijn ambassadeurs van ons land, is de fiere uitleg van Sabena. Ziet u dat KLM, Neerlands luchtvaarttrots, ooit doen? Dat een KLM-toestel met Bommel op de vleugels het luchtruim kiest? Wie weet is de tijd er binnenkort rijp voor. Tot dan toe zullen we het met de NZH-bussen moeten doen.

Inhoud

4 **GUIDO VAN DRIEL** Erik van der Hoeven
10 **LUC VAN PEBORGH EN KEN BROEDERS** Tijs Bagchus
13 **AGENDA**
14 **KLAUS JANSON** Jeroen Mirck
19 **BITS & PIECES** Ben Bits
20 **TOY STORY** Arnel Lefevere
22 **BOEKEN**
27 **VIDEO**
30 **ACTUALITEITEN**
31 **OVERPEINZINGEN VAN EEN VLAKGOM** Peter de Smet
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer
36 **PRESENTATIE TOONDER-SPECIAL** Hans Meinders

Guido van Driel **(1962) is van vele markten thuis. Hij illustreert, schildert, en maakt strips. Met zijn debuut** *Vis aan de wand* **won hij in 1995 de Stripschapprijs voor het beste oorspronkelijk Nederlandse album. In mei verscheen Van Driels tweede album** *Meneer Servelaat neemt vakantie*. **'Misschien zou ik van mijn schilderijen kunnen leven. Van uitsluitend strips maken zeker niet. Strips worden in Nederland als iets marginaals gezien, dit land kent geen stripcultuur.'**

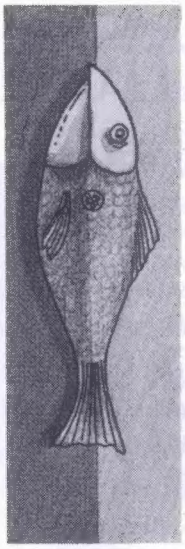

Guido van Driel

door
ERIK VAN DER HOEVEN

Guido van Driel: Over strips voor volwassenen die iets dieper gaan doen de meeste mensen nogal lacherig. Als iemand in mijn atelier komt, om over een opdracht te praten, laat ik ook mijn strips zien. Onlangs was er weer zo'n man. Hij sloeg *Vis aan de wand* open en begon te grinniken. 'Wat is er zo grappig?', vroeg ik hem verbaasd. 'Ach ja, een stripje', antwoordde hij. Ik heb het daar maar bij gelaten.

Humor is hier het beste glijmiddel voor strips. Eén-paginaverhaaltjes met humor, dat verkoopt. *Haagse Harrie* is een commercieel succes en hetzelfde geldt voor het werk van **Hein de Kort**. Ik vind het razend knap wat die doet, en zou het zelf niet kunnen, maar vraag me wel af waarom er voor langere stripverhalen in Nederland zo'n geringe waardering bestaat. Ook bij de kleine groep echt geïnteresseerden zoals op de beurs in Breda.

Toen ik de Stripschapprijs kreeg in Breda vond ik dat heel wat. Na afloop werd ik geïnterviewd in de zaal. Ik keek de zaal in en zag tot mijn verbazing dat die was leeggelopen, alleen mijn vrouw Coleta en mijn ouders zaten er nog. In wat ik – toch de winnaar van de prijs – te vertellen had waren de liefhebbers niet geïnteresseerd. Al die mannen, eigenlijk grote jongens, stonden in de rij voor een stand om hun verzameling aan te vullen. Ze sparen alles van *Suske en Wiske* of kopen een strip, zetten hem in de kast en halen zelfs het cellofaantje er nooit af. Geef mij maar België. Dat Stripmuseum in Brussel, ken je dat? Prachtig toch. En op het festival in het Franse Angoulême komen mensen voor grootheden als **Mattotti** en **Loustal**.

De Heiland verscheen ons te Bos en Lommer

FOTO MARLOES LAMBRIEX

Maar ook strips van onbekende tekenaars en buitenlanders gaan als warme broodjes over de toonbank; het volstaat dat ze de plaatjes mooi vinden. De Nederlandse stripkopers, ook die op de beurs in Breda, lopen weg met jongensstrips. Een tekenaar als **Don Lawrence** wordt op handen gedragen.

Sfeer

In Storm **zitten toch aardige vondsten, die kopieën van wereldsteden die nèt iets anders zijn en engelen die soldaten van de duivel worden in het nieuwste album De Genesis-formule?**
Natuurlijk, Lawrence kan goed tekenen, maar *Trigië* vond ik interessanter. En, laten we eerlijk zijn, in Storm wemelt het van racistische stereotiepen, figuren met aangezette semitische trekjes en kwaadaardige ariërs. En dan Roodhaar, die vrouwelijke hoofdfiguur, die heeft iets raar geils.
Op de Stripdagen in Haarlem voel ik me beter thuis. Daar is ook handel, maar er is daarnaast veel ruimte voor striptekenaars om hun werk te exposeren. In Haarlem komen bovendien buitenlandse striptekenaars als Loustal en Mattotti. Ik ben een groot bewonderaar van het werk van die twee. Wat Mattotti met kleur kan vind ik echt heel knap.

Je bent dus geen aanhanger van de klare lijn?
Nee. Wat **Hergé** deed was prachtig, maar ik vind dat de klare-lijnstijl vaak ten koste gaat van de sfeer. De gebouwen op tekeningen van **Theo van den Boogaard** zijn mooi, maar die van de Amerikaanse tekenaar **Chris Ware** zeggen me meer. Van de Nederlandse tekenaars vind ik vooral het werk van **Fiep Westendorp** heel knap, zoals haar illustraties in *Tante Patent en de intensieve beweging*.

Gnakkers

Veel beginnende tekenaars verslijten hun zolen met het leuren van hun werk bij bladen. Heb jij ook zo'n lijdensweg achter de rug?
Nee, het ging eigenlijk vrij gemakkelijk. In 1976 stapte ik met **Peter Vlot**, nog steeds een vriend van mij, naar *De Typhoon*, de regionale krant in onze woonplaats Zaanstad. We vonden dat ze best

***Links*, Toerist in eigen stad, ongepubliceerd.**

***Rechts*, Het eerste exemplaar van *Meneer Servelaat neemt vakantie* kreeg Guido van Driel tijdens de Haarlemse Stripdagen van Lorenzo Mattotti.**

FOTO RUDY VROOMAN

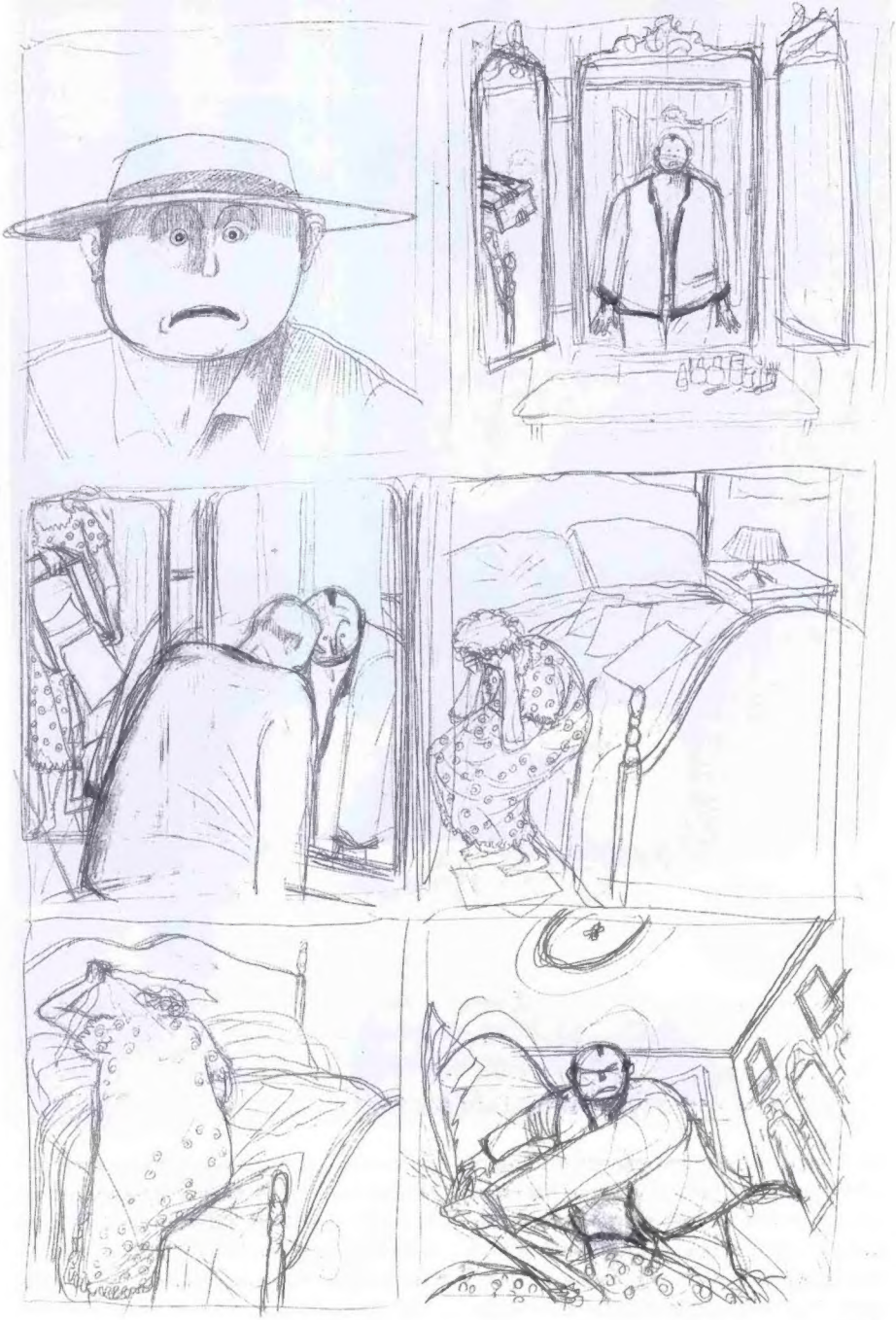

dagelijks een strip van ons konden plaatsen. Dat was natuurlijk naïef. Maar het was zomer en er was weinig nieuws. De krant vond het grappig, twee van die jonge tekenaars. We waren dertien en veertien jaar oud. Ze maakten een interview met ons en publiceerden een plaatje uit onze strip *Gnakkers*. Tien jaar later, ik woonde inmiddels in Amsterdam en studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, stapte ik met wat tekeningen naar *Folia*, het weekblad van de universiteit. Ik kwam net op het goede moment, want ze waren op zoek naar een nieuwe tekenaar. Eigenlijk wilde ik alleen maar dat ze een paar tekeningen van mij zouden plaatsen, maar ik kon direct als vaste tekenaar aan de slag. Ze betaalden bovendien veel meer dan ik verwacht had, 160 gulden per tekening.

Tijdens mijn studie twijfelde ik aan een toekomst als historicus. Tekenen lag me toch meer. Ik besloot mijn studie af te maken – als ik ergens aan begin vind ik dat het af moet maken – maar probeerde ondertussen of ik van tekenen zou kunnen leven door voor meer bladen te gaan werken. Dat is me altijd gelukt, ik heb nooit een uitkering hoeven aan te vragen. Ik kwam ondermeer bij *de Volkskrant* terecht, en ik had daar enkele jaren een tekening in de rubriek *Dag in Dag uit*.

Fun Art

Voor je strips ging tekenen heb je ook een tijd geschilderd, een dure hobby, of werkte je in opdracht?

In het begin kon ik niet uitsluitend van mijn illustraties leven. Ik werkte bij voorbeeld een tijdje in boekhandel Pegasus in de Leidsestraat. Voorjaar 1990 kwam de boekenweek eraan en iemand van de boekwinkel vroeg me: 'Jij tekent toch, misschien voel je er wat voor om een schilderijtje voor de etalage te maken?'

Het leek me leuk om eens te kijken of ik kon schilderen, dat had ik nooit geprobeerd, dus zei ik: ja. Dat ene schilderijtje had grote gevolgen. Een bekende Amsterdamse kunsthandelaar zag het in de etalage staan en was zo enthousiast dat hij me opzocht en vroeg of ik vaker schilderde. 'Ja hoor,' blufte ik, 'schilderijen maken doe ik geregeld', terwijl het echt mijn eerste

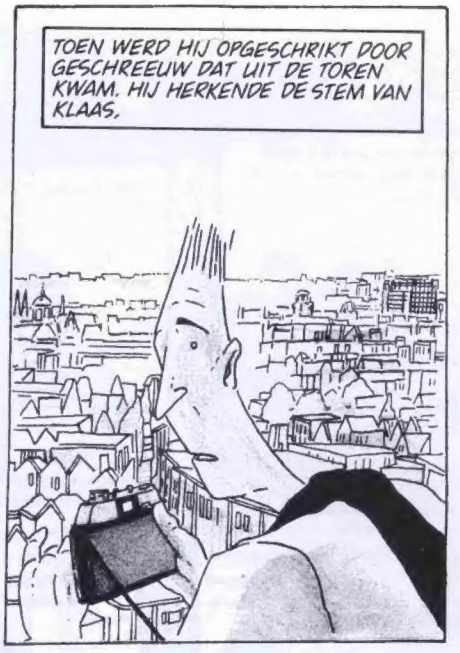

Geheel links,* Ansichtkaart *Vlindervangers.

Midden,* Schets voor een pagina uit *Meneer Servelaat neemt vakantie.

Hiernaast,* Strook uit *Vis aan de wand.

schilderijtje was. Die man had een prachtig grachtenpand met aan de muren allemaal peperdure schilderijen, waaronder een paar **Appels**.

Ik kreeg materiaal voor het maken van een serie schilderijen. En de toezegging dat er een expositie zou komen als het wat werd. Al doende ontdekte ik met vallen en opstaan hoe je moest schilderen. Op de expositie, in Galerie het Magazijn, was *tout* Amsterdam. Ik was de schilder die 'Fun Art' maakte volgens mijn ontdekker. Hij bedacht die naam voor mijn luchtige, decoratieve schilderijtjes in heldere kleuren met vrolijke mannetjes. De verkoop viel tegen, maar dat deerde mij niet want hij kocht al mijn werk aan. Een tijdje was het heel bevredigend werk, maar eigenlijk zocht ik iets wat dieper ging dan Fun Art. Na drie jaar had ik genoeg van de oppervlakkige tafereeltjes en ging verder mijn eigen weg.

Fun Art was vooral tekenen, projecteren en vakken invullen. Ik wilde meer echte schilderijen maken. Zoiets als dat doek (wijst op een schilderij aan de wand van het atelier waarop een gelige, spookachtige gedaante zweeft boven een in het duister gehulde woonwijk), *De Heiland verscheen ons te Bos en Lommer.*

Op advies van de eigenaar van stripwinkel Lambiek stapte ik met een serie ecoline-tekeningen die samen één verhaal vormden, naar uitgeverij Oog & Blik in Haarlem. Die waren enthousiast. Maar een uitgave in kleur van een nauwelijks bekende schilder was hen wat te duur en riskant. Eerst moest ik maar eens een stripalbum in zwart/wit maken, dat zouden ze dan

uitgeven. Van zo'n reactie kun je als tekenaar eigenlijk alleen maar dromen.

Het werd *Vis aan de wand*, een sfeervol mysterieus verhaal over het avontuur van twee jongens in het Amsterdam van 1964.

Vis aan de wand **was een wel heel onverwacht vervolg op de onbekommerde figuurtjes van je schilderijen uit de Fun Art-tijd. Waar kwam het idee vandaan voor zo'n calvinistisch verhaal over een jongen met schuldgevoelens?**

Niet uit mijn jeugd, ik heb mijn vader niet vermoord. Misschien is het inderdaad een nogal somber verhaal, maar dat was niet de opzet. Het moest een verhaal zijn dat zich in de grote stad afspeelde en waar je al lezend in de gaten krijgt hoe het in elkaar steekt. Achteraf gezien is het wellicht enigszins calvinistisch, een beetje **Freud** van de koude grond.

Ik ben niet iemand die het hele verhaal in zijn hoofd heeft voor hij begint te tekenen. Ik zoek enkele sterke beelden, zoals die vis aan de wand, daaromheen moet zich het verhaal dan ontwikkelen. Het is een kwestie van vertrouwen, je moet er vanuit gaan dat je zo'n verhaal rond krijgt. Het is spannend en kost veel tijd. Toch, als het lukt geeft dat voldoening.

***Boven,* Zelfportret voor *Folia*, 1995.**

***Rechts, Lekker soppen*, een prent uit een serie erotische prenten, ongepubliceerd.**

kiddo
door Guido van Driel
Vandaag is Diederik terug in de klas. Vorige week is zijn vader doodgegaan. Dat vinden wij allemaal heel erg zielig voor Diederik.
In de pauze mag hij van mijn dropjes eten. Zo veel hij wil.
Met voetballen laten we hem scoren. Normaal scoort Diederik nooit. Iedereen juicht. Ook de jongens van de tegenpartij.
Wanneer we na school samen naar huis lopen, is Diederik erg stil. Hij is nog steeds droevig natuurlijk.
Maar dan zien we in de Peperstraat hoe een meneer over een hondenlijn struikelt.
Daar moeten we even hard om lachen. Allebei.

***Kiddo*, strip voor AVVL-magazine.**

Behalve die vis vind ik die pet die hoofdpersonage Jonas Schroom krijgt een vondst. Zo'n hoofddeksel geeft een extra mogelijkheid tot expressie, juist omdat de gezichtsuitdrukking niet helemaal te zien is. Er blijft meer te raden, te fantaseren over, daar houd ik van.

De Wallen

Hoe ga je te werk bij het tekenen?

Met potlood maak ik een schets, projecteer die op een lichtbak, lijn de tekening met een vrij zachte pen en gebruik verder alleen inkt. Ik werk op het uiteindelijke formaat. Dat was met *Vis aan de wand* ook zo. Dat album heeft daarom een nogal ongebruikelijk formaat.

Ik werk per pagina met zes plaatjes; als er een pagina af is, ga ik pas nadenken over het logische vervolg. Op de pagina's zoek ik naar een balans, werk ik veel met perspectiefwisselingen die ik in films mooi vind, zoals totalen en inzoomen op details. Gemiddeld maak ik zo'n vier pagina's per maand. De tekst maak ik pas als de tekeningen allemaal klaar zijn.

Je woont op de Wallen en je hebt je atelier aldaar, één van de rumoerigste plekjes van Amsterdam. Dat is niet een omgeving die model kan staan voor de stad in de jaren zestig. Hoe kwam je aan de juiste sfeer?

Als kind kwam ik natuurlijk af en toe in Amsterdam, maar de stad kennen? Nee. Waarom juist de jaren zestig me aanspreken weet ik niet. Misschien heeft het te maken met een voorkeur voor het nemen van afstand. Als ik een telefoon teken is het nooit zo'n mobiel ding. Een bakelieten toestel vind ik nu eenmaal leuker om te tekenen.

Ik loop ook graag door de stad om de sfeer op te snuiven. Ook geniet ik van het uitzicht vanaf een hoge toren; dan zie je de grote lijnen en patronen van de stad. Het beeld dat ik zocht, vond ik vooral in de fotoboeken van **Ed van der Elsken** en **Erik Scherer**. In het album citeer ik foto's uit hun boeken. Het licht van die foto's is het licht dat ik zocht voor mijn verhaal, het is goed in grijstinten weer te geven.

In het album zijn huizen van de Hollandse School te zien en andere bekende plekken in Amsterdam. Centraal in de handeling staat de Rembrandttoren, maar dat gebouw lijkt zelfs niet op die nieuwe wolkenkrabber aan de Amstel?

Nee, die naam bedacht ik zelf. De toren in mijn verhaal lijkt op Radio Kootwijk, een bekend gebouw op de Veluwe. Dat er later een Rembrandttoren kwam was puur toeval. Zo treedt in het verhaal ook een commissaris Wrikking op, en later kwam die IRT-enquête met officier **Vrakking**. Ook toevallig. De architectuur van de stad is op foto's terug te vinden. En als je door

Nieuwjaarswens.

de stad loopt zie je dat veel bouwstijlen bewaard zijn gebleven.

Droomreizen BV

Wat is het verhaal van je nieuwe strip Meneer Servelaat neemt vakantie?

Het speelt weer in een grote stad, al is dat dit keer niet Amsterdam. Het is opnieuw een mysterie. Op een morgen wordt meneer Servelaat wakker en ziet tot zijn verbazing dat er iets vreemds met zijn vrouw aan de hand is. Hij probeert te verdringen wat er gebeurd is, maar heeft een soort gevoel van onrust en wil graag weg. Hij besluit een reis te boeken bij Droomreizen BV, dat alleen 's nachts bereikbaar is. Het reisbureau kiest een vakantiebestemming voor meneer Servelaat. Hij reist direct af en arriveert nog dezelfde avond op de plek van bestemming. Na ontmoetingen met diverse mensen op zijn vakantieverblijf – het huis waar hij verblijft is opgedeeld in verscheidene kamers en elke bewoner daarvan heeft een verhaal – volgt de ontknoping.

Ik was opgelucht toen het album af was. Het verhaal is bizar en heeft iets claustrofobisch. De hoofdpersoon droomt ervan weg te gaan, maar komt weer tussen vier muren terecht. Terwijl ik eraan werkte kreeg ik ook zo'n benauwd gevoel. Ik werk beneden, woon boven en kwam mijn huis haast niet meer uit. Toen het laatste plaatje getekend was kon ik weer naar buiten.

Is het weer een album in zwart/wit?

Ja, behalve de cover. Dit tweede album is veel omvangrijker, al gebruik ik aanzienlijk minder tekst en is de toon wat luchtiger. In *Vis aan de wand* had ik de neiging alles uit te leggen, ditmaal beperk ik me meer. De tekst is nu tot een minimum teruggebracht.

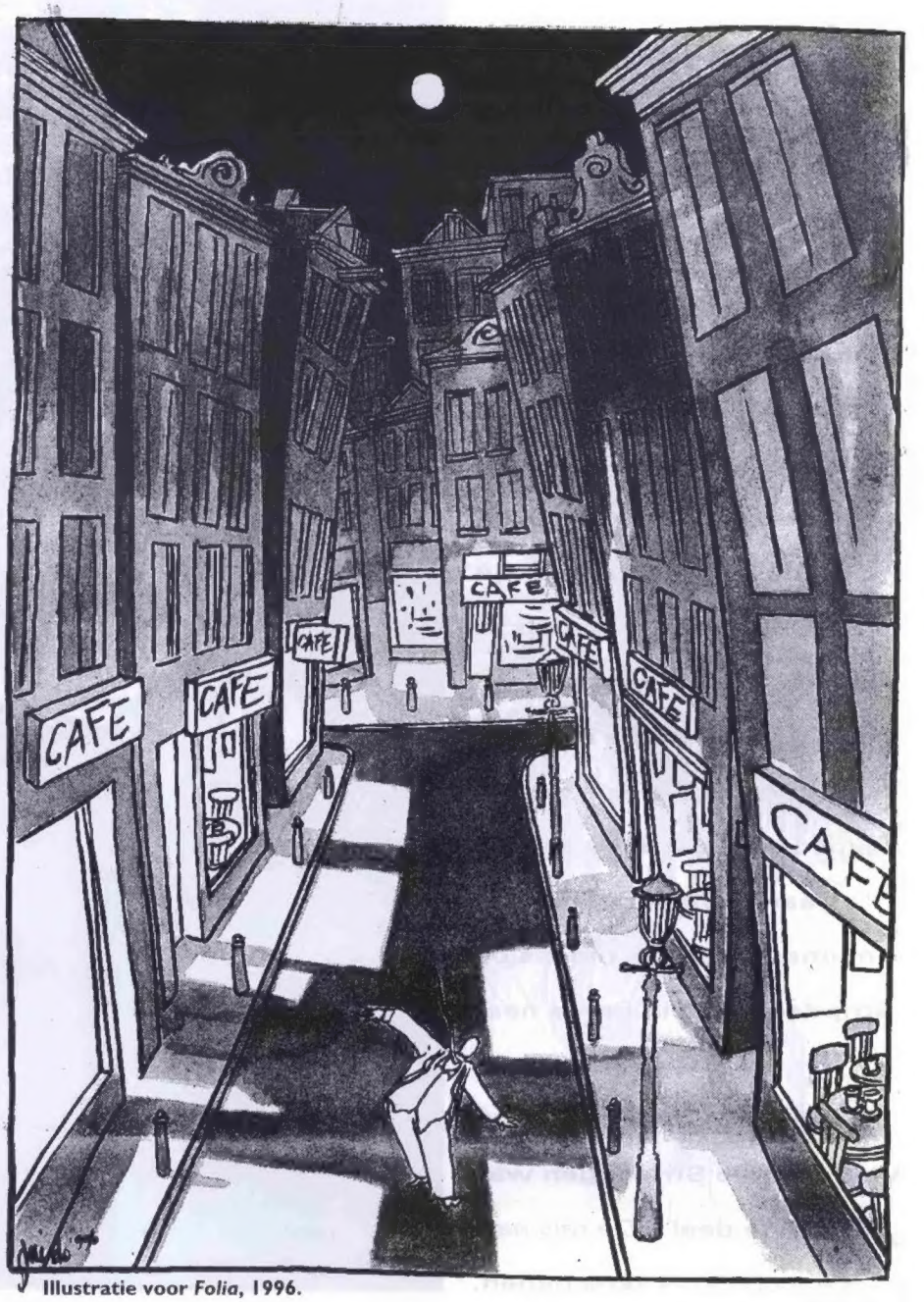

Illustratie voor *Folia*, 1996.

Had je niet liever een album in kleur willen maken?

Eigenlijk niet. Beperkingen, zoals het uitsluitend kunnen gebruiken van zwart/wit, dwingen je tot creativiteit met de middelen die je hebt. Ik ben een filmliefhebber. Vaak vind ik low-budgetfilms in zwart/wit van beginnende regisseurs interessanter dan hun latere werk, wanneer ze *het gemaakt hebben* en miljoenenproducties kunnen maken.

Met kleur werken vind ik bovendien moeilijk, omdat ik niet vooraf kan bedenken hoe iets er uit gaat zien. Wanneer ik schilder moet ik een kleur eerst proberen en daarna weer veel corrigeren. Ik zou het leuk vinden om een keer een strip te maken met uitsluitend schilderijen. Dat is volgens mij nog nooit gebeurd.

Soms wreekt het zich dat ik autodidact ben. Dat merk ik ook bij mijn illustraties. Anderen staan heel vrij tegenover een onderwerp, nemen afstand, associëren en komen met een tekening die een eigen interpretatie van een tekst geeft. Mijn illustraties zijn meestal een letterlijke vertaling in beelden van wat er in een artikel staat.

Heb je plannen voor nieuwe albums?

Ik heb altijd een serie plannen. Maar voorlopig niet voor een nieuw album. Eerst ga ik een tijdje schilderen voor een expositie later dit jaar. Ik zou ook meer één-pagina-verhaaltjes willen doen, maar korte stripjes maken vind ik heel lastig. In een blad van een uitvaartvereniging heb ik sinds kort een jeugdstrip in kleur. De dood staat daarin centraal, maar al te treurig wordt het niet.

Samen met een vriend werk ik ook aan een stripje over een tourist in eigen stad. We willen daarvoor plaats zien te krijgen in een bijlage van een krant. Om welke krant het gaat kan ik niet zeggen, we hebben ze nog niet eens benaderd.

Een krant in Amsterdam met een reisbijlage?

Ja, daar zijn er niet zoveel van, dat klopt.

En zelf een film maken?

Dat ook ja, daarvan droom ik wel eens. Je hebt er echter zoveel geld voor nodig. Hoe krijg ik dat bij elkaar? Met veel enthousiasme en beperkte middelen zo'n project beginnen, dat lijkt me wel wat. Wanneer je realistisch bent is zelf een film maken niet mogelijk. Maar dan is daar opeens *Zusje*, een groep vrienden die het gewoon klaarspeelt. Op zo'n moment ga je toch denken, misschien kan het wel. Dus wie weet.

Luc van Peborg
Ken Broeders

FOTO RIK SANDERS

Op de stand van uitgeverij Arboris zaten ze er nog wat onwennig bij. 'Het is wel raar. We zijn volslagen onbekend en toch mogen we op de beurs zitten en zijn er veel mensen die op ons af komen'. Deze woorden zijn opgetekend uit de monden van Luc van Peborgh **en** Ken Broeders. **Ze kregen al deze aandacht van het stripminnend publiek tijdens de Stripdagen '95 in Breda naar aanleiding van hun opvallende debuut** *Tyndall*. **Vlak voor de Stripdagen was het eerste deel –** *De reis naar het noorden* **– verschenen.**

door
TIJS BAGCHUS

De jonge Antwerpse debutanten zijn duidelijk nog niet gewend aan de sterrenstatus die stripauteurs op beurzen krijgen toebedeeld. Dat is ook niet zo verwonderlijk wanneer je bedenkt dat Ken Broeders thuis aan een bescheiden keukentafel zijn tekeningen fabriceert, terwijl scenarist Van Peborgh zijn dagelijks brood verdient als verkoper van hifi en televisie.

'Ik ben zojuist afgestudeerd aan de Hoge School Sint Lucas in Antwerpen', introduceert Ken Broeders zichzelf. 'Daar heb ik toegepaste grafiek gevolgd. Dan leer je hoe illustratie en lay-out in elkaar steken. Een stripopleiding heb ik nooit gevolgd. Alleen Sint Lucas in Brussel heeft zo'n afdeling. Ik denk trouwens niet dat het veel verschil uitmaakt. Als eindopdracht in het vierde jaar heb ik *Tyndall* gecreëerd. Toen was het nog een kort verhaal. Ik had maar een jaar om het scenario te maken en het te tekenen. Dus heb

Het Realisme in de Abstractie

ik een heel eenvoudig verhaal geschreven en me helemaal geconcentreerd op het tekenen. Omdat ik toen al wist dat ik ermee door wilde gaan vond ik dat ik mijn tijd beter kon gebruiken om te experimenteren en te oefenen.'

'Ik was er al achter dat het schrijven van stripverhalen geen gemakkelijke opgave is. Ik schrijf te veel of te weinig. Tijdens mijn studie was ik op een beurs Luc van Peborgh tegengekomen. Hij had me toen verteld dat hij soms scenario's schreef. Dat heb ik onthouden en toen ik van school af kwam heb ik hem teruggebeld. Samen zijn we toen aan de strip gaan werken.'

Leuren

Daarna volgde een langdurige periode waarin de twee jonge auteurs met hun werk langs alle uitgeverijen leurden. 'Het was een frustrerend proces', zegt Luc. 'Het duurt vaak lang voordat je antwoord krijgt. Je slaat dan aan het twijfelen en denkt dat ze het maar niks zullen vinden en in de prullenbak gedonderd hebben. Meestal krijg je na ongeveer een jaar een standaard afwijzingsbrief.'

'Maar ik kan het wel billijken', vergoelijkt Ken. 'Een uitgever moet veel investeren in een boek. Als het niet verkoopt, is je geld verkwanseld. Ik begrijp het wel dat ze eerst eens goed en lang moeten nadenken: Heeft het wel kans van slagen? Moeten we een doelpubliek vinden? Dat kost veel tijd natuurlijk.'

'Standaard Uitgeverij was weliswaar geïnteresseerd, maar slechts in korte verhalen. In de veronderstelling zo hun werk gemakkelijker gepubliceerd te krijgen, richtten Van Peborgh en Broeders zich volledig op het maken van korte verhalen. Totdat er plotseling bericht kwam van Nederlandse uitgeverij Arboris die het aandurfde om *Tyndall* in album uit te brengen. Luc van Peborgh: 'We zijn er toen weer volledig ingesprongen. We hadden pas vijf platen voor het eerste album gemaakt. Die moesten helemaal opnieuw omdat het verhaal inmiddels veranderd was. Bovendien had Ken zijn stijl en de kwaliteit van zijn tekenwerk ondertussen aanzienlijk verbeterd. Al tekenend wordt er trouwens ook nog veel veranderd. Als Ken bezig is en een idee krijgt, moet er soms ingrijpend herschreven worden.' De tekenaar repliceert daarop dat 'als je klakkeloos je schetsen overneemt er al snel een systeem in komt. Als je van week tot week veranderingen aanbrengt, blijft het leuk'

Arboris

Luc van Peborgh: 'Arboris wilde het verhaal in twee delen uitbrengen maar dat bleek niet echt haalbaar. Dan zouden we teveel hebben moeten schrappen en daar zou de kwaliteit onder geleden hebben. Dat hebben we dus niet gedaan. Er zullen in ieder geval drie delen komen en er zijn al plannen voor nog meer albums. Het scenario van het tweede album is inmiddels klaar, net zoals de synopsis van deel drie. Voor andere delen ligt het verhaal al op de plank maar het is nog te vroeg om te kunnen zeggen welke delen dat in de reeks zullen worden.'

Hoewel *De reis naar het noorden* inmiddels al in het Duits, Deens en Frans is vertaald, waarschuwt Ken zijn collega voor al te veel optimisme. 'Het zal ervan afhangen of het publiek er iets van wil weten. Want voor drie man en een paardekop strips blijven tekenen is zinloos. De mensen van Arboris zijn in er ieder geval zeer enthousiast over. Wij zijn trouwens ook heel blij met Arboris. Ze laten ons volledig vrij, we kunnen doen wat we willen. Dat is heel belangrijk voor ons. Het hield me al bezig toen ik m'n platen opstuurde naar Standaard Uitgeverij en Dupuis. Gaandeweg je werk hebben die er veel invloed op. Standaard is, denk ik, wat conservatiever omdat zij een jeugdig publiek moeten bereiken. Ik kan me voorstellen dat de horror in *Tyndall* bij Standaard veel braver zou moeten zijn dan bij Arboris.'

Fantasy

De serie *Tyndall* is moeilijk te typeren. Het verhaal bevat elementen die eigen zijn aan het fantasy-genre maar kan ook gelezen worden als een horror-verhaal of als een queeste tegen de achtergrond van het zeventiende eeuwse Schotland.

'Het is een kruising tussen het historische en het fantastische', legt Ken uit. 'Fantasy moet

toch altijd rusten op iets werkelijks.' Luc voegt daar aan toe: 'Het moet realistisch over kunnen komen. Dat is eigenlijk de bedoeling van een goed fantasyverhaal, of dat nu een roman is of een strip. Het moet overkomen alsof het waar zou kunnen zijn. Zelfs wanneer het een heel abstract verhaal is, in een abstracte wereld, dan nog moet er een herkenbare basis zijn. De basis is in het eerste

deel nog prominent aanwezig maar in het tweede albums zal de fantasy meer naar voren komen. Geleidelijk aan sijpelt er meer fantasy in de verhalen zodat de lezer die vanaf het begin de verhalen volgt zich meer in kan leven in de magie en de fantasy.'

'Daarom was het eerste deel ook zo moeilijk', zegt Ken. 'Omdat je daarin nieuwe figuren los laat op de lezer. Je moet je figuren eerst voorstellen. De lezer moet immers weten wie het zijn, waar ze vandaan komen en wat voor karakter ze hebben. Tenminste,

dat is onze opvatting. In plaats van een snelle opeenvolging van actie-scènes, hebben we de tijd genomen om onze personages te introduceren. Maar het was daarbij wel oppassen dat het niet zou gaan vervelen, dat het eerste deel geen curriculum vitae van de hoofdpersonen zou worden. In het tweede deel zullen we direct met de actie beginnen want de figuren zijn dan bekend.' 'Tenminste voor wie het eerste deel gekocht heeft', voegt Luc daar schaterend aan toe.

Historie

'Het is trouwens geen toeval dat het verhaal zich tegen een historische achtergrond afspeelt', vult Ken aan. 'Schotland, de geschiedenis van de zeventiende eeuw en Keltische mythen zijn persoonlijke interesses. Die moest ik er gewoon in verwerken. Bij fantasy denkt men meteen aan harnassen, zwaarden, bijlen, halfblote vrouwen, barbaren enzovoorts. Dat is al zo dikwijls gedaan. De zeventiende eeuw komt volgens mij niet zo vaak voor in stripverhalen.

Ook **Tolkien** is een belangrijke inspiratiebron geweest. De figuren in zijn boeken komen zeer geloofwaardig over omdat ze in een geloofwaardige, gedetailleerd beschreven wereld leven. Dan komen de personages tot hun recht.'

'Wat er voor mij persoonlijk ook toe bijdraagt dat de personages tot leven komen is dat alles wat ik teken historisch gezien wel klopt. Dat is niet om het publiek te imponeren maar gewoon omdat ik het plezant vind om aan de weet te komen hoe men destijds gekleed ging. Goede documentatie hoort er bij, hoewel ik ook wel eens een klein detail fantaseer.'

'Om me te documenteren ga ik veel naar musea. Vooral de schilderijen van **Rubens** zijn heel leerzaam. Ook let ik op architectuur. Antwerpen heeft nog veel zeventiende eeuwse huizen. Ik interesseer me vooral voor

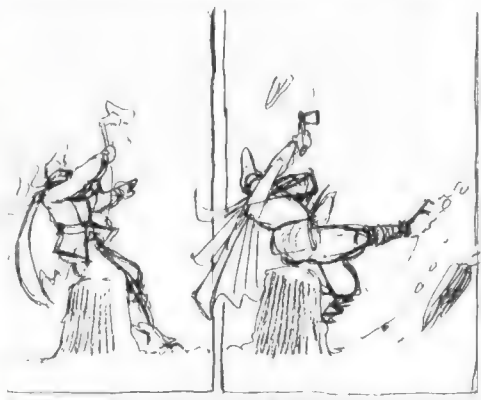

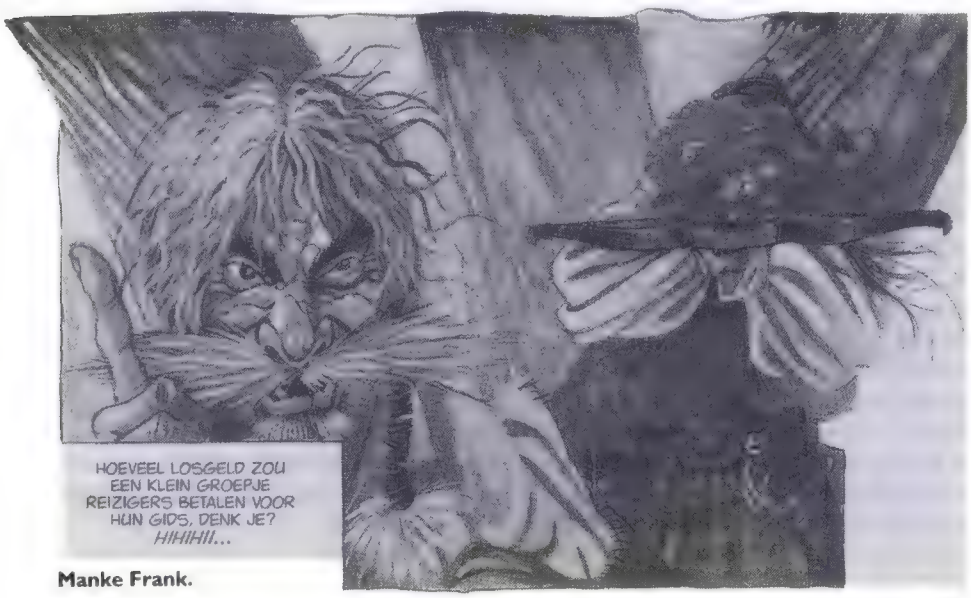

Manke Frank.

de Engelse burgeroorlog van 1642 tot 1648. Daar lees ik veel over en dat kan ik allemaal weer gebruiken.'

Clichés

Net zomin als de auteurs zich laten beperken door de clichés van het fantasy-genre, laat tekenaar Ken Broeders zich belemmeren door een al te grote stijlvastheid. Zijn tekenstijl houdt het midden tussen realisme en karikaturalisme. 'Dat karikaturale komt soms naar voren omdat bepaalde personages anders te gewoon zijn. Het personage van Manke Frank bij voorbeeld mag best een wat karikaturaler gezicht hebben om hem wat meer karakter te geven, zodat zijn gezicht zijn persoonlijkheid weerspiegelt.'

'Bovendien', zo voegt Luc daaraan toe, 'er mag geregeld wat humor in zitten. Dit genre kent veel clichés, die je zoveel mogelijk moet zien te vermijden. Soms moet je er echter op teruggrijpen, anders verdwijnt het fantasy-element volledig op de achtergrond. Over het algemeen proberen we het genre echter een beetje ironisch te benaderen.'

Eén van de aspecten waarin deze ironie tot uitdrukking zou kunnen komen is de ongebruikelijke en onrustig ogende bladindeling. Maar zoals Ken Broeders vertelt, is daar een veel praktischer uitleg voor. 'Wanneer ik een pagina uitgeschetst heb, schrijf ik de voorlopige dialogen in de balloons. Daarna bewerken we de teksten tot die goed zijn. Op de schets kun je je letters nog wel vergroten of verkleinen zodat ze mooi in de balloons passen maar bij de definitieve lettering krijgt de tekst een bepaalde grootte. Het kan dan gebeuren dat de tekening niet meer klopt, dat die te smal is of de balloon te groot. Het kan dan niet anders dan dat je gaat goochelen, bij voorbeeld door je tekst ergens anders te zetten. Ik probeer het zoveel mogelijk te vermijden om pijltjes te gebruiken maar soms ontkom ik er niet aan.'

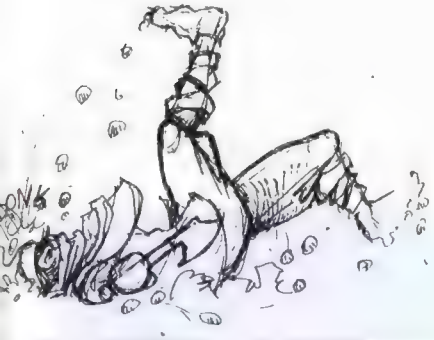

Naast de lay-out van de pagina's valt ook de stemmige en verzorgde inkleuring op. Een enorme klus die helemaal door de tekenaar geklaard is. 'Al met al ben ik een jaar met dit album bezig geweest. Zodra ik alles in potlood gezet heb, begin ik meteen te schilderen. Ik gebruik acrylverf. Daarmee kun je gemakkelijker bepaalde effecten bereiken dan met aquarel. Door middel van atmosferisch perspectief probeer ik op de lezer in te werken. Want tekeningen moeten niet alleen het verhaal vertellen en de tekst ondersteunen, ze moeten de sfeer bepalen van het hele boek.'

AGENDA

t/m 30 juni
Expositie 'De vreemde wereld van Carland Cross', Eurovillage, Karel de Grotelaan 80, Brussel, België, info: (+32) 02-2308555

t/m 30 juni
Expositie Raoul Cauvin, Cultureel Centrum 'De Kruisboog', Minderbroederstraat, Tienen, België, info: (+32) 016-779653

t/m 2 juli
Expositie 'Industriële monumenten getekend' met werken van Joost Swarte, Theo van den Boogaard, Peter Pontoc, Ever Meulen, François Schuiten en Henk Kuijpers, Provincehuis, Dreef 3, Haarlem, info: 023-5319139 (Rob van der Heyden).

t/m 28 juli
Expositie 'Heer Bommel en Tom Poes', Teylers Museum, Spaarne 16, Haarlem, info: (+31) 023-5319010.

t/m 31 juli
Expositie 'Strips in de hoogte' over teletransport in strips, Parc de Mont-Fat, rue en Rhée, Dinant, België, info: (+32) 082-222783.

t/m 1 september
Expositie 'Grotten van Han-strips' over de ondergrondse wereld in de verbeelding van stripauteurs, Ferme de Dry-Hamptay, Domein van de Grotten van Han, Han-sur-Lesse, België, info: (+32) 084-347713.

t/m 15 september
Expositie 'De Marsupilami, een nieuwe soort voor de wetenschap', Museum voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, Brussel, België, info: (+32) 02-6274233.

t/m 15 september
Museum met ballonnetjes, Een ludieke en geanimeerde tocht langs voorwerpen die een inspiratiebron vormden voor strips: de fetisj van het Gebroken Oor, de mummie van Raskar Kapak enzovoort, Koninklijke Musea voor Kunst en geschiedenis, Jubelpark, Brussel, België, info: (+32) 02-7417211.

t/m 15 september
Expositie 'La bande des six nez' met schatten uit privéverzamelingen, Postmuseum, Grote Zavel, Brussel, info: (+32) 02-5137258.

t/m 15 september
Expositie '25 jaar Jan, Jans en de kinderen en al het andere werk van Jan Kruis, Museum Flehite, Breestraat 80, Amersfoort, info: (+31) 033-4619987).

t/m 15 september
35e Cartoon-festival, Laguna Beach, Humor Hall, Duinbergen, Knokke-Heist, België, info: (+32) 050-630380

t/m 30 september
Expositie 'Kastelen in strips', Kasteel van Spontin, 8 Chée de Dinant, Spontin, België, info: (+32) 02-5144438.

t/m 6 oktober
Expositie 'Lucky Luke is 50 jaar', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32) 02-2191980.

t/m 3 november
Expositie 'Strips in Darwins hofvijver', Een striproute met Nero en Suske en Wiske rond het water en de evolutietheorie, Antwerpse Zoo, Koningin Astridplein 26, Antwerpen, België, info: (+32) 03-2024540.

t/m 30 november
Expositie 'Strips, ruimte, toekomst', De verschillende imaginaire werelden uit de strip, Eurospace Center, Transinne-Redu, België, info: (+32) 061-656465.

t/m 31 december
Expositie 'De ballons van het Atomium' over hoe het Atomium sinds de Expo '58 stripteke-naars heeft geïnspireerd, Atomium, Eeuwfeestlaan, Brussel, België, info: (+32) 02-4770977.

t/m 31 december
Expositie 'Geschiedenis van België: feiten en balloons', Congreshotel, Congresstraat 40, Brussel, België, info: (+32) 02-2171890.

29 juni t/m 11 augustus
Expositie '100 jaar gemotoriseerde sport, 75 jaar circuit', Museum van het Circuit van Spa-Francorchamps, Ancienne Abbaye, Slavelot, België, info: (+32) 080-862706.

30 juni
Regionale stripbeurs, Sjelter, Heemraadlaan 67, Leiderdorp, info: (031) 070-3973668.

1 juli t/m 31 december
Exposities 'Station Morris' en 'Station Dupuis', Metrostation, Charleroi, België, info: (032) 071-276742.

20 juli t/m 11 augustus
11e Fristi Stripfestival Koksijde met ruilbeurzen op het Kerkplein op 28 juli en 11 augustus, Koksijde, België, info: (+32) 058-518810.

4 augustus
Stripbeurs, Forum-passage onder Ministerie van VROM (zijuitgang Centraal Station), 's-Gravenhage, info: (+31) 070-3819276.

31 augustus en 1 september
11e Brabants Stripspektakel, Zaal Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32) 011-661473.

8 september
Stripdag, Stripwinkel Cartoon, Pier, Scheveningen, info: (+31) 070-3540218.

16 september t/m 15 december
Expositie rond het 50-jarig bestaan van uitgeverij Lombard, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32) 02-2191980.

20 en 21 september
'De stripauteursrechten', een internationaal colloquium, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32) 02-2191980.

8 oktober t/m 5 januari 1997
Expositie 'De geboorte van Blake en Mortimer, 50 jaar geleden', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32) 02-2191980.

12 en 13 oktober
De Stripdagen, Het Turfschip, Chassévеld, Breda, info: (+31) 076-5415990.

19 oktober
'De oorsprong van het stripverhaal: voorlopers en ontdekkers', een internationaal colloquium, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32) 02-2191980.

9 en 10 november
Verzamelaars Jaarbeurs, Jaarbeurs, Utrecht, info: (031) 030-2955560.

Klaus Janson. **Geen naam die boekdelen spreekt, maar wel degelijk een toonaangevend Amerikaans inkter. Zonder hem had één van de meest vernieuwende comics van de jaren '80 er compleet anders uitgezien:** *De terugkeer van de Dark Knight*, **het magnum opus van** Frank Miller. **Tweede-vioolspeler Janson ontpopt zich tegenwoordig als tekenaar, colorist èn scenarist.**

FOTO RIK SANDERS

KLAUS JANSON
Meer dan een inkter

De man die in 1986 samen met *boy wonder* **Frank Miller** (en inkleurster **Lynn Varley**) de Verenigde staten overviel met een *Batman*-cylus die alle comic-conventies aan haar laars lapte, loopt tijdens de Bredase Stripdagen anoniem rond. Inkter **Klaus Janson** (1952) is nog altijd trots op zijn bijdrage aan *The Dark Knight Returns* (*De terugkeer van de Dark Knight*), maar pocht er niet graag mee. Tegenwoordig werkt hij met tekenaar **Dan Jurgens** aan *Spiderman* en tekent hij zelf *Batmans* nieuwste spin-off *Commissioner Gordon*.

door
JEROEN MIRCK

Daarnaast doceert hij één dag in de week *story telling* aan de School of Visual Arts in Manhattan. Behalve met strips houdt dit vak ook verband met film. Janson: 'Hoe vertel je verhalen? Hoe moet je visueel communiceren? Hoe bereik je iemand zonder woorden? Wat gebeurt er wanneer je twee plaatjes naast elkaar zet?' Het is juist dat filmische meesterschap dat hij en Miller wisten te creëren in *The Dark Knight Returns* en in hun eerdere samenwerkingsverband *Daredevil*. Janson, Amerikaan van Duitse origine, is niettemin de bescheidenheid zelve, al wil hij tijdens het interview af en toe best uit school klappen.

In Europa ben je voornamelijk bekend als inkter. Beschouw je dat ook als je specialiteit?

Klaus Janson: Ik denk dat ik dat het langst gedaan heb. Mensen associëren me met *Daredevil* en *Dark Knight*, de projecten met Frank Miller. Ik beschouw mezelf echter niet als een inkter, maar als een *artist*, een illustrator. Op het moment ben ik bezig met een *Batman*-verhaal voor DC, dat ik zelf heb geschreven. Daar ben ik heel erg over te spreken.

Is het je eerste scenario?

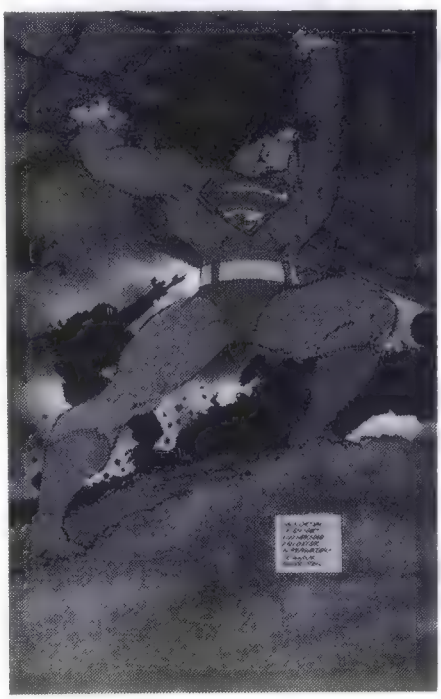

Er is geen verschil tussen inkten en tekenen

Ik heb wel eens eerder gewerkt aan verhalen voor mezelf – verhalen over mijn jeugd, over mijn reis naar Amsterdam –, maar die heb ik nooit gepubliceerd. Ze liggen thuis in een la, voltooid of onvoltooid. Het is gewoon voor mezelf. Ik hoop ze ooit eens te bundelen. Nu ben ik daar nog heel terughoudend in, aangezien het om heel persoonlijke verhalen gaat. Over mijn familie, over opgroeien. Het is interessant om dergelijk werk te maken, want het dwingt me om heel eerlijk te zijn. Ik kan niet liegen wanneer ik werk in die stijl. De informatie die vrijkomt is soms zo persoonlijk dat ik niet wil dat anderen het leren kennen. Ik ben er nog niet klaar voor om dit werk te laten zien.

Linkerpagina, **Samen met Frank Miller en Lynn Varley overviel Janson de Verenigde Staten met *The Dark Knight Returns*.**

***Rechts*, Batmanstrip *Gothic* op tekst van Grant Morrison, met tekeningen van Klaus Janson.**

***Hieronder*, inktwerk voor *Howard the Duck* door Janson.**

Hebben we op dit moment niet juist te maken met een tijd waarin dergelijke persoonlijke verhalen gepubliceerd worden?
Dat is waar. Het is ook niet zo dat ik dit werk nergens zou kunnen publiceren. Ik ben er gewoon nog niet aan toe. In beginsel ben ik iemand die heel erg op zichzelf is. Ik maak deze verhalen voor mezelf, niet voor iemand anders. Ik weet niet hoe dingen zouden veranderen als ik tegen mezelf zou zeggen: 'Oké, ik ga nu een verhaal maken over mijn jeugd en dan ga ik het laten zien aan anderen'. Ik ben bang dat ik dan ga liegen. Misschien heb ik later meer moed om het uit te brengen.

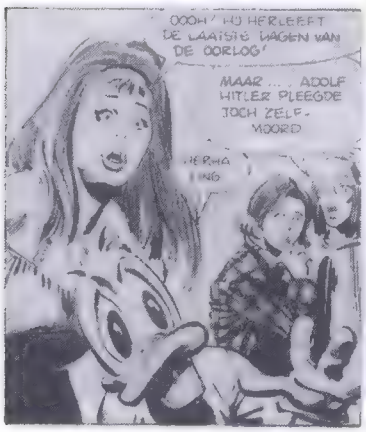

***Onder*, Daredevil-schets van Frank Miller, uitgewerkt door Janson.**

Wat is DC van plan met jouw zelfgeschreven Batman**-comic?**
Ze gaan deze Batman-reeks uitbrengen als boeken van achtenveertig pagina's. In de zomer van 1996 zullen er Batman-comics in zwart/wit zijn. Geen kleur, behalve de kaft.

Is dat de nieuwe trend?
Ik weet niet zeker of het een trend is bij DC. Ik hou zelf erg van zwart/wit-strips. Weet je trouwens dat de editor die met deze nieuwe serie bezig is voor DC, **Mark Chiarello**, van origine *color-editor* is? Ironisch. Het idee voor deze zwart/wit-reeks is een reactie op de inkleuring door computers zoals Image die toepast. Misschien is het tijd om iets anders aan te bieden. Aan deze reeks leveren allerlei bekende stripmakers korte verhalen van acht pagina's. **Alex Toth** doet mee, **Joe Kubert**, **Kent Williams**, **Ted McKeever** en **Carlos Sampayo** (Janson bedoelt Sampayo's maatje **José Muñoz**. JM). Ook **Moebius** leverde een verhaal, maar het werd geweigerd.

Geweigerd? Was het niet goed genoeg?

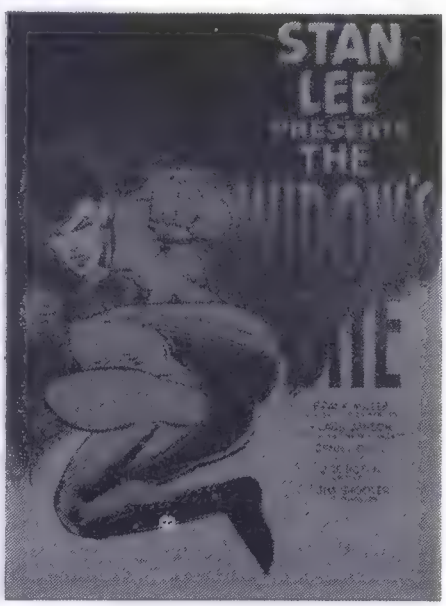

Nee, het was niet het Batman-karakter. **Moebius** had zijn eigen versie van Batman gemaakt. Zijn verhaal is uiteindelijke ergens anders gepubliceerd, in *Penthouse Magazine* of zoiets, onder de naam *Ratman*.

In Europa is jouw tekenwerk voor Gothic **bekend, een door *Grant Morrison* geschreven comic-cyclus uit de serie** Legends of the Dark Knight. **Is dat het topje van de ijsberg?**
Het is moeilijk voor mensen om mijn werk te vinden, aangezien ik nooit lang met eenzelfde project bezig ben. Ik deed vijf deeltjes van *Legends of the Dark Knight*, en rond die tijd ook vijf of zes deeltjes van *Punisher*. Onlangs werkte ik aan *Batman/Spawn*. Al die comics werden door mij getekend, geïnkt èn gekleurd. Ik kan het me niet eens allemaal meer herinneren. Ik probeer na iedere *ink-job* weer een *pencil-ink-job* te regelen, om het een beetje af te wisselen. Variatie houdt me scherp. Al met al probeer ik tekenen, inkten en inkleuren het liefst te combineren in één opdracht. In zulke gevallen wil ik mijn visie terugzien in het eindproduct.

Waar ben je het best in?
Daar kan ik zelf niet over oordelen. Jij zou het me moeten zeggen. Het antwoord op je vraag heeft alles te maken met mijn persoonlijke filosofie. Die luidt dat er geen verschil is tussen inkten en tekenen. Het enige verschil schuilt in de gereedschappen. *When I draw in pencil, I draw, and when I ink, I draw in ink.*

Bestaat het verschil niet uit het feit dat er al een schets bestaat die door de inkter wordt gecompleteerd? Als je tekenen zou beschouwen als het creëren van iets op papier, is inkten dan ook tekenen?
Absoluut. De beste inkters tekenen. Als je een slechte inkter hebt, komt dat omdat hij niet weet hoe hij moet tekenen. Mijn beste inktwerk leverde ik af nadat ik had leren tekenen. Het doel van tekenen en inkten is identiek: het moet duidelijk, dramatisch en kloppend zijn. Regelmatig geven mensen mij en goede collega-inkters werk met de boodschap: 'Red dit schetswerk'. Ik krijg niet zoveel betaald als die tekenaar, maar ik red zijn werk. Ik en enkele collega's hebben de capaciteiten om tekenwerk te redden. Ik vind het grappig dat mensen vinden dat tekenen belangrijker is dan inkten. Het is heel erg gelijk.

OH, GOD!
NIET NU!
HET HUIS BEGINT TE SCHUDDEN EN TE TRILLEN EN HET LIJKT ALSOF ER IETS NEERDAALT!
H-HET SCHIJNT OVERAL TE ZIJN!
IK MOET DE OPEN HAARDAF-SLUITEN EN DE VENTI-LATOREN.
HET LICHT IS UITGEVALLEN. NU IS ER ALLEEN NOG DE UITNO-DIGENDE HELLE GLOED DIE VAN BUITEN KOMT...
SPELEN...!
BARRY!! WAT DOE JE? NEE..NEE!
GA WEG! LAAT ONS MET RUST!!
JULLIE KRIJGEN HEM NIET!!

***Boven, Close encounters of the third kind*, de strip van de film met tekenwerk van Walt Simonson en Klaus Janson.**

***Links, Punisher Batman* door Chuck Dixon, met tekeningen van John Romita en Klaus Janson.**

***Rechts, Batman Spawn*, teken- en kleurwerk van Klaus Janson.**

Betekent dit dat de bijdrage van een inkter vijftig procent is? Ik vind dat moeilijk voorstelbaar.
Dat snap ik. Er zijn natuurlijk zaken als layout en design. Maar laat ik een wedervraag stellen: als je een slechte tekenaar en een goede inkter hebt, wie is er dan belangrijker?

Geen idee.
Als je een goede tekenaar hebt en een slechte inkter, dan is degene die het belangrijkst is de goede tekenaar, *the good artist*. Als je daarentegen een slechte tekenaar hebt en een goede inkter, dan is het ook hier *the good artist*, oftewel de goede inkter. In mijn ogen is er enkel het onderscheid tussen goede kunst en slechte kunst. Het onderscheid tussen tekenaar en inkter is een foutief onderscheid. Een goede inkter draagt misschien niet evenveel bij als een goede tekenaar, maar hij is

wel in staat om compositie toe te voegen en verandering aan te brengen in het zwart, de vormen en de kaders.

Is dat ook de vrijheid die je hebt als inkter?
Sommige tekenaars geven je inderdaad die vrijheid. Ze zeggen: 'Doe wat je wilt'. Dat geldt met name voor tekenaars die je opzadelen met platen die heel erg schetsmatig zijn.

Je hebt met heel beroemde tekenaars gewerkt, zoals *Frank Miller* en *Bill Sienkiewicz*. Hoe was het om met Miller te werken?
Ik denk dat Frank en ik een heel goed team zijn. Ik vond het ook heel leuk om aan zijn tekeningen te werken. Overigens vorm ik ook een goed team met andere tekenaars. Frank is hooguit bekender dan die anderen.

Die bekendheid heeft alles te maken met de voortrekkersrol die The Dark Knight Returns **heeft gespeeld bij de revival van** Batman **medio jaren '80. Hoe voelt het om aan dat project meegewerkt te hebben?**
Ik voel me trots, uiteraard. Ik denk inderdaad dat *Dark Knight* en *Watchmen* (Van **Dave Gibbons** en **Alan Moore**. JM), die rond hetzelfde jaar uitkwamen, beide hebben bijgedragen aan die revival. Maar ik ben ook heel kritisch. Als ik naar *Dark Knight* kijk, zie ik dingen waarvan ik had gehoopt dat we ze beter hadden gedaan.

Welke dingen?
Laat ik in algemene termen praten, want als ik te specifiek word, kwets ik misschien de gevoelens van bepaalde mensen. Frank verhuisde vlak voor *Dark Knight* naar Los Angeles. Ik had liever gezien dat hij in New York was gebleven, waar ook ik woonde. Oorspronkelijk woonden Frank en ik slechts op vier, vijf straten afstand van elkaar. Het was niet zo dat we veel samen optrokken, maar we *werkten* veel samen. Ik had gehoopt dat we dichterbij waren gebleven, zodat we beter konden communiceren. Het zou het project ten goede zijn gekomen. Ik ben in ieder geval blij dat ik misschien wel heb bijgedragen aan zoiets als de geschiedenis van de comic. Niettemin ben ik van mening dat mijn beste werk nog moet komen.

Als we kijken naar het werk dat je al wel hebt afgeleverd, behoort The Dark Knight Returns **dan tot de belangrijkste projecten waar je je mee bezig hebt gehouden?**
Het is één van de belangrijkste projecten vanwege de historie ervan, maar het is eerlijk gezegd niet één van de projecten waarvan ik vond dat ik er veel aan bijgedragen heb. Ik droeg meer bij aan *Daredevil*, dat ik voor *Dark Knight* met Frank maakte. Daarover had ik meer te zeggen. Op een bepaald moment deed ik het tekenen, het inkten èn het kleuren. De *look* van dat boek was dan ook heel erg de mijne, terwijl *Dark Knight* veel meer Franks boek was. Dat inkte ik zonder veel te veranderen, aangezien het goed was. Het eerste deel deed ik dat nog wel, maar het leek niet veel uit te maken. Bovendien deed Lynn Varley de inkleuringen. Ik voelde me al met al een beetje afstandelijk van het project.

Was je invloed op Daredevil **ook groter toen je nog slechts het inktwerk deed?**
Het was minder. In het begin tekende Frank heel strak. Toen hij echter begon met het schrijven van de reeks, gaf hij een deel van de artistieke verantwoordelijkheid op. Ik nam dat over. Voor die tijd schreef **Roger MacKenzie** de serie en werd duidelijk dat Frank er veel problemen mee had om met andermans script te werken. Met de combinatie van mijn grotere artistieke contributie en zijn schrijfwerk kwam *Daredevil* pas goed uit de verf. In de loop van de tijd deed Frank steeds minder *artwork* en ik kreeg het gevoel dat mijn bijdrage het hele boek betrof.

Zelf straal je niet de arrogantie uit van iemand die iets belangwekkends als The Dark Knight Returns **heeft gemaakt. Heeft Frank Miller die houding wel?**
Frank is geen warm persoon. Ik kan niet zeggen dat hij een vriend van me is. Ik respecteer bepaald werk van hem, maar

THE TOWER'S LIKE A WELL OF DARKNESS.
AS THOUGH IT WERE DESIGNED TO BE A PART OF THIS RIDDLE.
EVERYTHING ABOUT VESPER IS A MYSTERY. NO ONE IS AS SECRETIVE AND RECLUSIVE AS HE IS WITHOUT A BIG SECRET TO HIDE.
I CAN CERTAINLY ATTEST TO THAT.
THIS BUILDING'S GRAND OPENING IS ONLY A SHORT TIME AWAY AND YET...
...IT SEEMS UNFINISHED ALMOST A SHELL. AS IF--
GOD...

Sin City, dat hij nu maakt, vind ik verschrikkelijk. Ik hou er echt niet van. De verhalen zijn niet complex genoeg. Bovendien vind ik, als ik kritisch mag zijn tegenover Frank - och, *what the hell!* -, dat hij maar bezig blijft met het in beeld brengen van moord. Soms levert dat wel iets goeds op, maar hij tekent op een manier die al zijn zwakheden verbergt. Hij is geen veelzijdig artiest, hij kan één ding doen. Maar dat doet hij dan ook wel heel goed. Het beste werk dat Frank heeft afgeleverd, was altijd met andere mensen, zoals *The Electric Saga* met Bill Sienkiewicz, *Batman – Year One* met **David Mazzucchelli** en het werk met mij.

Rechts, Bijdrage van Janson voor *Anniversary issue 400* van *Superman*.

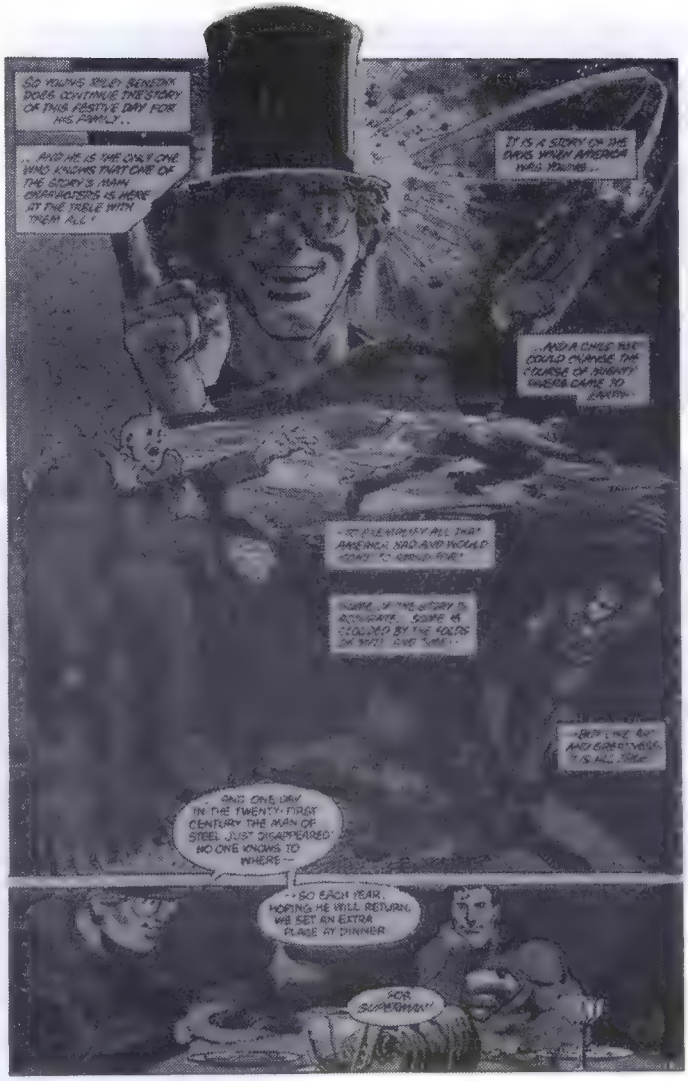
SO YOUNG BILLY BENSON DOES CONTINUE THE STORY OF THIS FESTIVE DAY FOR HIS FAMILY...
...AND HE IS THE ONLY ONE WHO KNOWS THAT ONE OF THE STORY'S MAIN CONTRIBUTORS IS MORE AT THE TABLE WITH THEM ALL!
IT IS A STORY OF THE DAYS WHEN AMERICA WAS YOUNG...
...WHEN A CHILD MAY COULD CHANGE THE COURSE OF HUMANITY WHEN HE CAME TO EARTH...
...SO EVERYBODY ALL THAT AMERICA HAD AND WOULD WANT TO GROW FOR...
...SOME OF THE STORY IS BOULDARE. SOME IS CLOUDED BY THE FOLDS OF TIME AND TIME...
...BUT I'VE GOT AND GREATNESS, IT'S ALL TRUE...
...AND ONE DAY IN THE TWENTY-FIRST CENTURY THE MAN OF STEEL JUST DISAPPEARED. NO ONE KNOWS TO WHERE...
...SO EACH YEAR, HOPING HE WILL RETURN, WE SET AN EXTRA PLACE AT DINNER
FOR SUPERMAN!

***Links*, Recent inktwerk van Janson op tekeningen van Rodolfo Damaggio voor *Adventures of Superman 526*.**

***Rechtsonder*, Wolverine.**

Welke projecten waren heel belangrijk voor je?
Gothic is zonder meer één van mijn favorieten. Verder kan ik *Wolverine* noemen, die ik met **John Byrne** maakte, en *Spiderman*, met **Dan Jurgens**. Voor de reeksen *Commissioner Gordon* en *Batman/Spawn* deed ik het tekenen, inkten en inkleuren allemaal zelf. Zeker *Batman/Spawn* was een groot project voor me. Ik vond het erg leuk om er aan te werken, maar over het eindresultaat was ik niet zo tevreden. We hadden een beter verhaal kunnen hebben. Het einde moest behoorlijk worden afgeraffeld.

Lag dat aan de tijdsdruk of aan het verhaal?
Aan beide. Het was zo'n belangrijk project dat we de deadline simpelweg niet mochten missen. Iedereen had bestellingen lopen voor *Batman/Spawn* en wist precies op welke dag hij zou uitkomen. We moesten op onze tanden bijten.

Batman/Spawn **is net als** Gothic **op het grafische vlak een eenmansproduct. Is zo'n situatie fijner dan de samenwerking met anderen?**
Nee. Van samenwerken met anderen leer je heel veel. Ik hou van het handhaven van afwisseling. Mijn verschillende activiteiten zie ik als het spelen van muziek: bij dit project speel ik gitaar, bij dat project speel ik piano ... en bij weer een ander project produceer ik de plaat.

Is het voor jou voorstelbaar hoe stripmakers in Europa werken? De meesten doen al het artistieke werk louter alleen.
Ik bewonder hen. Als ik twee levens kon leven, of drie, dan zou ik er één in Europa willen leven. Ik zou willen zijn zoals **Paul Gillon** of Moebius, die één van mijn grootste favorieten is. Verder waardeer ik het werk van mensen als **Alfonso Font**, **Bernet** en Muñoz. Ik probeer eens per jaar naar Europa te komen. In Parijs zitten een paar stripwinkels waar ik graag kom om veel in te kopen. Ik hou ervan om me voor te stellen dat ik een jaar of twee in Europa zou wonen. Graag zou ik een boek maken voor Europa, en dan alléén Europa. Dat biedt de mogelijkheid om weer eens iets heel anders te doen. Variatie, daar draait het om.
Zo ben ik op het moment bezig met ... nou ja, het is een beetje geheim. We zijn bezig met een project waarbij een comic wordt aangeboden via de computer, via het Internet. Het gaat om een combinatie van avontuur, superhelden en science fiction. Het leuke is opnieuw de afwisseling: strips op de computer kennen heel andere regels, waarvan niemand nog iets weet. Zo hoef je niet te bladeren en heb je één plaatje per scherm. We weten nog niet hoe we het precies gaan aanpakken.

Is dit de toekomst van de comic?

Ik denk dat het er deel van zal gaan uitmaken, maar de comic zal niet verdwijnen. Ze overleeft. Ik hoop dat computercomics, comics op cd-rom en multimediacomics ons zelfs zullen helpen. Zo heeft video de speelfilm in Amerika ook positief beïnvloed. Het zorgde ervoor dat men aan films meer geld kon verdienen.

Om terug te komen op je huidige werk: gebruik je eigenlijk een speciale inkttechniek?

Ik denk over andere dingen na dan de meeste andere inkters. De benadering in mijn hoofd is anders. Zo scheid je iedereen van elkaar. Zowel bij tekenen als bij inkten komt het erop aan dat je ervoor gaat zitten en aan de slag gaat. Wat artiesten verschillend maakt van elkaar is datgene wat er in hun hoofd zit. Ik denk veel na over licht, impressionistisch licht zoals bij **Monet**. Ik denk na over contrast (zwart en wit), spanning, hoeken, compositie ... Ik denk na over wat de lijn betekent. Als er sprake is van een rustige scène, inkt ik anders. Mijn techniek verandert. Hetzelfde geldt voor een spannende scène. Ik probeer heel emotioneel te zijn.

Denk je dat inkters onderschat worden?

Absoluut. Ik denk dat het te maken heeft met de noodzaak, vooral in Amerika, om een ster te hebben. Dat geldt overal, ook voor een medium als film. **Schwarzenegger**. Of **Pamela Anderson**. Mensen waarderen meestal niet datgene wat zich onder de oppervlakte afspeelt. Het is gemakkelijker om een boek te verkopen met één naam op de kaft. In sommige gevallen was Miller/Janson een goed aanbod. Het is echter zeldzaam dat je een team kunt verkopen. Het is ongebruikelijk, want mensen zijn daar niet in geïnteresseerd. Eén naam is gemakkelijker. Dan hoeven ze er niet over na te denken.

Maar het is waar dat mensen zich niet realiseren wat inkters doen. Ik ben me dat meer gaan realiseren toen ik zelf meer ging tekenen. De dingen waar ik over nadenk als ik inkt, verschillen niet van datgene waar ik over nadenk als ik tekenen. Het zijn exact dezelfde dingen. Je gebruikt hooguit verschillend gereedschap.

Bits&Pieces

Truus

Van nature ben ik nogal stom. Zo stom dat ik meestal niets begrijp van de activiteiten van Herr Seele. Cowboy Henk als kapper wil zelfs geen glimlach bij mij naar boven toveren. Ik snap die strip gewoon niet. Maar ik zal wel de enige Nederlander zijn.

Wie hem wel snapt, is Charlotte Mutsaers. Bij haar gaat het snappen zelfs over in wegzwijmelen. Ze bezoekt een Herr-Seeletentoonstelling in Oostende. En mag daarna zelfs een pagina in NRC vullen. Eindelijk, zo denk ik, eindelijk zal zij, Charlotte, mij de ogen openen. De weg wijzen naar het humoristisch walhalla.

Samengevat komt het paginavullende artikel van Muts op het volgende neer. In Oostende heb je veel kappers. Herr Seele heeft een kale kop. Dus daarom is Cowboy Henk nu kapper. Einde.

Je voelt het meteen. Hier is één of andere kneus journalistiek op het fenomeen strip gestuit. En zoals iedereen meepraat over het weer van morgen en de voetbal van gisteren, zo schrijven scribenten over strips. Al heb je er de ballen verstand van, hup, analyseren en schrijven met die handel. Als een automonteur die de beurskoersen blootlegt.

'Wat een genot trouwens om de strips nu eens van een afstand te bekijken' mutst Charlotte als ze in het provinciaal museum de tekeningen van Herr Seele bekijkt. 'En in een andere omgeving, ver van de stripwereld en zonder te hoeven zappen door een magazine. En in het oorspronkelijke, forse formaat dat een cowboy toekomt'. Ik weet niet waar deze dame mee bezig is, maar ze raakt in hoger sferen.

'Cowboy Henk is uitgegroeid tot een kanjer van een ruwe-bolster-blanke-pit, de droom van vele vrouwen'. Het bezoek van Muts aan dat museum kan volgens mij daar niet onopgemerkt zijn gebleven. Wat heeft die lekker lopen kirren.

Cowboy Henk is er met 'zijn kuif, die op zijn hoofd torent als een volmaakt gebeeldhouwde, weer- en windbestendige slagroomtoef' volgens Charlotje alleen maar intrigerender op geworden. En dit sluit volgens haar naadloos aan bij de kappersserie: 'gekapte hoofden, gekapte beelden'! Het hoogtepunt van Herr Seeles oeuvre, aldus Muts.

Wie het weet, mag het zeggen. Maar deze strip-Freud schiet wel erg uit de bocht.

En dan komt Herr Seele aan de beurt. Nog maar een citaat.

'Wat springt bij kale knikkers dadelijk in het oog? De oren! Waarmee beoefent Herr Seele zijn vak van pianostemmer? Met zijn oren! Waarin heeft hij ondermeer gepubliceerd? In het tijdschrift Oor! Hoe heette één van zijn eerste albums? Het geroken oor! Wat voor sieraden heeft hij gemaakt? Oorbellen! Men kan er niet omheen: Herr Seele is in wezen iemand van het oor'.

Ja hoor. Bommel heeft een ruiten jas. In Bommelstein zitten ruiten. Ruiten zijn van glas. Glazen zijn van glas. Dus drinkt Bommel wijn.

Zo lust ik er nog wel een paar. Wat een mutserige onzin. En dacht je dat ze nu ophield? Welnee.

'Net als alle andere orenmensen draagt hij zijn haar ultrakort om zijn oren vrij te houden, heeft hij bijgevolg een sterke gerichtheid op kappers en is hij gevoelig voor geluid'.

Bent u er nog? Hopelijk heeft u geen kale kop en bent u geen verkoper van stereotorens. Want als u dan in handen valt van deze Sigmunda Muts, moet u nodig naar de kapper.

Ik ga haar in ieder geval bellen en zeg zoiets als: 'Meissie Muts, luister eens even naar Oom Ben. Zou je Herr Seele niet eens gewoon interviewen. Dan legt hij zelf even uit hoe het echt zit'. Maar ik vrees dat ik haar hoogvliegende geest niet zal kunnen storen. Advies zal niet echt helpen. Want hoe krijg je een geestelijk verdwaalde bermtoerist die een strip in woorden probeert na te vertellen weer op de weg?

'Het lukt niet om een prent na te vertellen' concludeert ze zelf. 'Bij een strip die slechts één pagina beslaat, zie je die zogenaamde clou meteen. Hij bepaalt van meet af aan je lectuur. Daardoor verdwijnt hij. Vertel dat maar eens na'.

Inderdaad. Vertel dit maar eens na.

Kan iemand deze strip-Truus een enkele reis Hawaï bezorgen?

Ben Bits

DISNEY ANIMEERT MET REKENTIJD

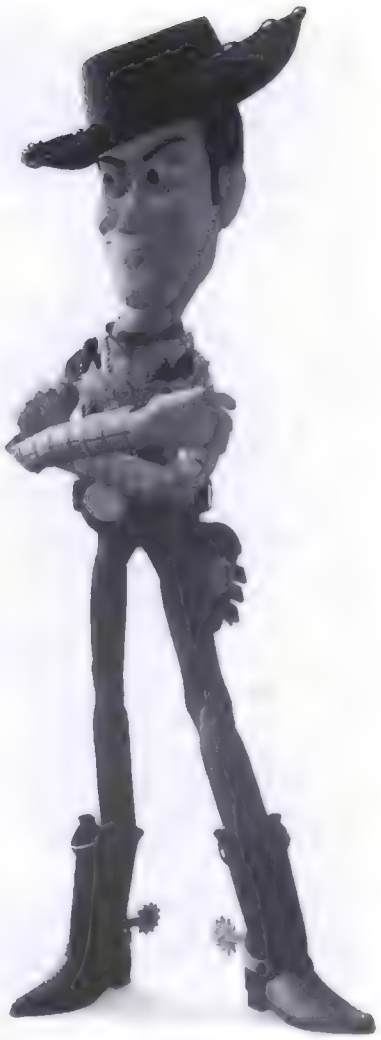

door
ARNEL LEFEVERE

***Toy Story* is de nieuwste mijlpaal op het gebied van animatie: het is 's werelds eerste volledig door de computer gemaakte avondvullende animatiefilm. Deze elektronische marionettenfilm kwam in de Verenigde Staten in de bioscoop, precies honderd jaar na de geboorte van het medium film in 1895. *Toy Story* is voortgekomen uit de samenwerking tussen The Walt Disney Company en Pixar Animation Studios uit Point Richmond, Californië, het toonaangevende bedrijf voor computeranimatie. Pixar werd opgericht in 1979 en was vroeger een onderdeel van de computerafdeling van Lucasfilm Ltd. Het bedrijf telt nu zo'n 150 medewerkers.**

Toy Story staat echter niet in het teken van de technologie. Na vijf à zes minuten film vergeet je dat de karakters door computers zijn gegenereerd. Zoals je er ook nauwelijks bij stilstaat dat bij voorbeeld Pinokkio in zijn film van hout is (en eigenlijk gewoon van verf en celluloid). Daarvoor zijn de karakters te menselijk.

Karakters

In de film draait het om de vriendschap van een jongetje (Andy) en zijn lievelingspop Woody. Op zijn verjaardag krijgt Andy echter een Buzz Lightyear, een ruimtevaarder met meer charisma dan verstand. Woody is favoriet af, en zint op wraak. Beide poppen komen echter samen in de problemen en hebben elkaar nodig om zich te redden uit een hachelijk avontuur. De tegenpool van Andy (het jongetje dat goed voor zijn speelgoed zorgt) is Sid, een pestjoch dat voortdurend speelgoed vernietigt. Bij voorkeur dat van zijn zus.

Het verhaal overtuigt zonder moeite en voert de gebruikelijke Disneywaarden, zoals vriendschap, solidariteit en verantwoordelijkheidsgevoel, hoog in het vaandel. 'Wij zijn vertellers die toevallig computers gebruiken,' verklaart regisseur **John Lasseter**. 'Het verhaal en de karakters komen op de eerste plaats. Je kunt een publiek doodslaan met splinternieuwe technologie en duizelingwekkende effecten, maar ze onthouden toch alleen maar de karakters uit de film.'

Rekentijd

Tijdens een Brusselse persconferentie onderschrijft Disney-animatiedirecteur **Rich Quade** deze stelling: 'Wij hadden een ongelooflijke trukendoos tot onze beschikking. Maar ons uitgangspunt was niet om dan ook maar op een oogverblindende manier uit te pakken met nutteloze tovenarij, enkel om de show.'

Hoewel het resultaat op gebied van actie en emotie in *Toy Story* hetzelfde is als bij andere Disney-films blijkt de aanpak echter totaal anders. 'Dit is de eerste film die volledig in 3D-graphics is gemaakt. De oermodellen waren nog in klei gemaakt, naar schetsen van Disney. Daarna hebben wij de vorm van elk model in de computer ingevoerd als een serie coördinaten. Vervolgens werd alles digitaal in een soort virtuele ruimte via rekentijd

bepaald: alle decors, figuren en attributen en hun karakteristieken en bewegingen,' legt Rich Quade uit. 'Deze techniek ligt dichter bij live-actionfilms en klei-animatie dan bij de traditionele tekenfilm. Je kunt iedere scène anders belichten en opnieuw gebruiken zonder het helemaal opnieuw te hoeven tekenen. De belichting wordt opgeslagen, net als de inkleuring. Die inkleuring gebeurt hier zelfs op een unieke manier. In plaats van kleurvlakken worden texturen, patronen en structuren gebruikt. En ieder vlakje krijgt zijn eigen *look*. Een pop als Woody de cowboy is volgens het script gemaakt van hout en stof en moet er dus anders uitzien dan de plastic figuur Buzz Lightyear. En dat heeft ook zijn weerslag op de beweging. Buzz beweegt bij voorbeeld stijver.'

Eén van de grootste obstakels die Quade moest omzeilen, was het loslaten van de klassieke animatie-aanpak. 'Ik was zo geconditioneerd door de gangbare manier om een animatiefilm te maken, dat ik vooral aan het schetsen van de bewegingen dacht, en minder oog had voor de handen en hoofden. De figuren werden pas na een mentale switch geloofwaardiger. Want ik moest rekening houden met de eigenheid van het medium. In een computer is een beeld opgedeeld in coördinaten; bewegingen worden via rekentijd zo realistisch mogelijk bepaald. Daar is niets aan te veranderen, zoals je soms wel eens in een handgetekende film vals speelt om iets beter te laten uitkomen. Dat maakt ook dat de figuren zo consequent zijn. Ook al werken

verschillende animatoren aan een karakter, nooit zal de figuur er anders uitzien omdat alle coördinaten geprogrammeerd zijn. En daardoor zijn ook alle bewegingen coherent, en is de kwaliteit standvastig.'

De menselijke figuren zijn het moeilijkst om te maken, vervolgt Quade. 'Daarom kozen wij voor gestileerde versies. Alleen het publiek vindt dat ze er plastic uitzien. Ze moeten zeer levensecht zijn om geloofwaardig over te komen. En het publiek wil ze zo menselijk mogelijk. Voor het speelgoed is men meer vergevingsgezind.'

De makers lieten zich voor het speelgoed inspireren door poppen waarmee zij vroeger speelden, merkt Quade op. 'Mister Potatoehead, Slinky de hond of de soldaatjes spruiten voort uit jeugdsentiment. Woody en Buzz zijn echter wel nieuw. Het verhakkelde speelgoed in Sids kamer is samengesteld uit onderdelen van andere poppen. Ook in het animatieproces. Het spinachtige babymonster heeft een kop die een bewerkte versie is van het hoofd van Sids zusje Hannah. Met computers kan dat allemaal. En wij wilden een parallel trekken met wat tegenwoordig gebeurt op gebied van genetic engeneering en DNA-experimenten.'

State of the art

Toy Story is nadrukkelijk een mijlpaal omdat de film aangeeft wat komen gaat. Nu zijn het nog getekende stukken speelgoed die via de computer op het filmdoek tot leven komen. Maar filmcritici vrezen dat in de nabije toekomst ook digitale acteurs en filmsets hun intrede doen die niet van echt te onderscheiden zijn. *Jurassic Park*, *Terminator 2* en *The Mask* zijn al voorbeelden van films waarbij digitale en reële beelden reeds zijn vermengd. Critici zijn bang dat film op deze manier zielloos zal worden.

Een film als *Toy Story* vreet uiteraard een gigantische hoeveelheid computergeheugen. Om de ruim 110.000 beeldjes (frames; 24 per seconde) te verwerken in 77 minuten film lieten Disney en Pixar een batterij aan superieure *high tech* aanrukken. Voor de in technologie geïnteresseerde *Stripschrift*-lezer zetten we een aantal zaken op een rijtje:

- Pixar heeft zich vooral beziggehouden met het zogeheten *renderen* van de alle 110.000 frames. Simpel gezegd: het verkrijgen van driedimensionale effecten met behulp van software. Hierbij worden de juiste belichting, oppervlaktestructuur en kleurschakeringen aangebracht op driedimensionale computermodellen. Het resultaat is verrassend scherpe, kleurrijke beelden met fotorealistische details. Pixar heeft hiervoor zelf eigen programmatuur ontwikkeld. Deze *Renderman*-programmatuur is bekroond met een Academy Award vanwege de levensechte beelden die het genereert.
- Renderen is een zeer rekenintensief proces. Om het bij *Toy Story* te kunnen uitvoeren richtte Pixar samen met Sun Microsystems een zogenaamde *Renderfarm* in. Deze 'computerboerderij', of netwerkbank bestond uit 117 krachtige computers en een server. Om precies te zijn: 87 Sun Sparc-stations 20 met dubbele microprocessoren (chips), 30 Sun Sparc-stations 20 met vier processoren en een Sun Sparc-server 1000 met acht processoren. De Renderfarm had een totaal vermogen van 16 miljard instructies per seconde.
- De meer dam 1500 scènes en ruim 110.000 beeldjes van de film werden alle gerendeerd op de Renderfarm. Een taak die 800.000 computeruren vergde om te komen tot het eindresultaat. Elk frame besloeg 300 megabyte aan gegevens - de capaciteit van de harde schijf in een redelijke pc - en vereiste 2 tot 13 uur voor de afwerking. Ter vergelijking: als voor het renderen van *Toy Story* een computer met enkelvoudige processor zou zijn gebruikt, zou dit 43 jaar non-stop rekenwerk hebben vereist.
- De Renderfarm werd niet alleen gebruikt voor het uiteindelijke renderen met een hoge resolutie, maar ook voor het genereren van de testbeelden die de animatoren nodig hadden om belichting, oppervlaktestructuren en animatie te plannen en te evalueren. Een korte verwerkingstijd is essentieel bij testen en het Renderman-programma kon testbeeldjes produceren in luttele seconden.
- Het hele verhaal van *Toy Story* werd vastgelegd op 25.000 storyboards en bijbehorende tekst. Daarna vond het 'filmen' plaats in de computerruimte. Om vervolgens de gigabytes aan filmbeelden te kunnen vastleggen voor ze op celluloid werden gezet, moest een partij van vijftig harddisks worden gebouwd.
- De Sun Sparc-werkstations hebben de grootte van een pizzadoos. Alle 117 'pizzadozen' namen niet meer ruimte in dan een kast van nog geen halve meter diep, vier meter lang en tweeëneenhalve meter hoog.
- Wie nog meer wil weten over *Toy Story* kan natuurlijk terecht op het Internet, en wel op: *http://www.bvi.nl/toystory/*.

In de val Jeanette en andere verhalen

Vonk
Zet.El 1995
ISBN 90-72093-07-0
Prijs *f* 8,50 / Bfr.170
(48 pagina's, zwart/wit, s.k.)

De wereld van **Berend Jan Vonk**. U kunt ermee kennis maken middels acht korte verhalen in *In de val Jeanette*. Stuk voor stuk zijn ze intens, emotioneel en gecompliceerd zonder ook maar een keer ontoegankelijk of sentimenteel te worden. Wellicht zouden ze surrealistisch genoemd kunnen worden, maar waar surrealisme vaak vervreemdend werkt, daar is de wereld van Vonk voor iedereen herkenbaar omdat thema's als wroeging, verveling, liefde en liefdesverdriet er een centrale rol in spelen.
De wereld van Vonk roept naast een flinke hoeveelheid emotie ook een groot aantal vragen op. Bij voorbeeld over de verschillende tekenstijlen die worden gebruikt in de afzonderlijke verhalen. Of over het vermogen van Vonk om op deze manier met zijn lijnen precies die sfeer te raken die aansluit op de emoties van zijn karakters. Of over de diepere betekenis van een man die zijn spierballen de vorm van gezichten geeft alsof deze van boetseerklei zijn.
Maar dergelijke vragen hebben geen enkele zin ...
De wereld van Vonk laat zich namelijk niet vangen in een kooi van logica. Je kunt hem enkel beleven. En voor deze beleving moet de ratio worden uitgeschakeld zodat er een universum kan ontstaan waar de werkelijkheid enkel een vage herinnering is en slechts het onverklaarbare in ons zelf – jaloezie, zelfopoffering, dromen en obsessies – telt.
Nee; in de wereld van Vonk praat je niet over geraffineerd opgebouwde verhaallijnen of subtiele lijnvoeringen. Ze zijn er wel, maar ze spelen een ondergeschikte rol. De wereld van Vonk is gewoon ... de wereld van Vonk.

HW

***

Zand

Loustal & Paringaux
Big Balloon 1995
ISBN 90-542-5357-6
Prijs *f* 29,95 / Bfr.550
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Voor hun eerste kinderboek *Zand* kozen striptekenaar/illustrator **Jacques de Loustal** en tekstschrijver **Philippe Paringaux** een eenvoudig gegeven: het meisje Paulien vindt in de tuin van het zomerhuis aan de kust, waar ze met haar ouders de vakantie doorbrengt, een hongerig katje. Ze noemt het Zand en weet haar ouders zover te krijgen dat ze het aan het einde van hun verblijf mee terug naar de stad mag nemen. Opgesloten in huis kwijnt Zand langzaam weg, totdat ze een jaar later met Paulien en haar familie terug mag naar het vakantiehuis. In zijn eenvoud is *Zand* niettemin een ontroerend kinderboek, waarin op een onnadrukkelijke manier thema's als vrijheid en vriendschap worden aangesneden. De illustraties van Loustal zijn stijlvol en treffen op een knappe manier het verschil in atmosfeer aan de kust, met warme tinten en heldere kleuren, en in de grijze, regenachtige stad. Een begenadigd poezentekenaar is hij niet, maar ik geloof niet dat veel lezers zich daaraan zullen storen.

PvO

***

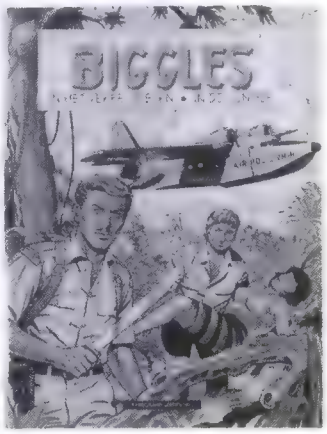

Biggles Archief 1: Biggles in het verre oosten + Biggles in de jungle

Vandersteen
Standaard 1995
ISBN 90-02-19606-7
Prijs *f* 21,95 / Bfr.395
(64 pagina's, kleur, h.k.)

Willy Vandersteen maakte de *Biggles*-verhalen oorspronkelijk (tussen 1965 en 1969) voor de kranten van de Standaard-groep. Nu verschijnen ze voor het eerst in albumvorm en in kleur. De verhalen zijn geïnspireerd op de ooit ongekend populaire boeken die de Engelse piloot **W.E. Johns** schreef over majoor Bigglesworth van de internationale luchtpolitie. Bigglesworth, Biggles voor zijn vrienden Algy, Bertie en Ginger (dit is geen driekoppig achtergrondkoortje, maar een goedgeöliede gevechtseenheid) beleeft zijn avonturen over de hele wereld. In die zin past hij volledig in de Engelse traditie van ontdekkingsreizigers, avonturiers en imperialisten: 'Brittannia rules the air'. Het probleem met Biggles is dat zijn herwedergeboorte in 1995 toch echt te laat komt. De enige aantrekkingskracht die een held als hij nu nog heeft, dankt hij aan nostalgie; aan die onbestemde heimwee die volwassen mensen na hun midlife-crisis doet terugverlangen naar de onschuld van Ot en Sien, Joop ter Heul en de begindagen van het Eurovisie-songfestival. Er zijn zelfs een fanclub van Biggles waarin de onschuldige heldenverering bijna sekteachtige vormen schijnt aan te nemen. Het kan waarschijnlijk allemaal niet zo'n kwaad en dit album van Vandersteen zal er denk ik weinig aan bijdragen of afdoen. Daarvoor is het allemaal gewoon niet pakkend genoeg. Daarbij is het voor een strip die zozeer een beroep op nostalgische gevoelens doet natuurlijk ook helemaal niet gepast om opeens alles in te gaan kleuren. De ware aanhanger doe je daar geen plezier mee – vraag maar aan de fans van Laurel & Hardy – en voor de huidige manga-generatie is Biggles, ben ik bang, toch echt niet meer te pruimen.

SR

*

Rex Brontosorus 1: Intersaurieel Reptielen Team

Widenlocher & Herlé
Dargaud 1995
ISBN 90-6793-387-2
Prijs *f* 9,50 / Bfr.190
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De uitgave van dit album hebben we waarschijnlijk te danken aan de *Jurassic Park*-rage van toch al gauw weer twee à drie jaar geleden. Er zijn namelijk niet zoveel redenen te verzinnen waarom *Brontosorus Rex* en zijn Intersaurieel Reptielen Team anders zo nodig in het aanbod opgenomen moesten worden. Dit is bepaald geen aanwinst voor de boekenkast. De één-pagina-verhaaltjes zijn, zoveel is

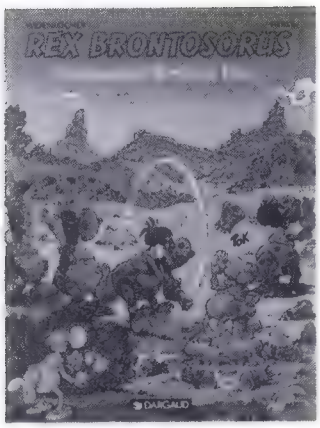

duidelijk, humoristisch bedoeld, maar toch vooral erg voorspelbaar en flauw. Het tekenwerk verraad routine, maar ook niet meer dan dat. Voor de inkleuring geldt hetzelfde. Het actuele gehalte dat de lezer wellicht vermoedt achter de titel Intersaurieel Reptielen Team is nihil. Het is allemaal niet slordig gedaan, op een misplaatste tussentitel na die al meteen in het begin van het boek verwarring teweeg brengt, maar het is zó zouteloos. *Rex Brontosorus* prikkelt geen moment, noch tot lachen, noch tot nadenken. Genoeg hierover.

SR

*

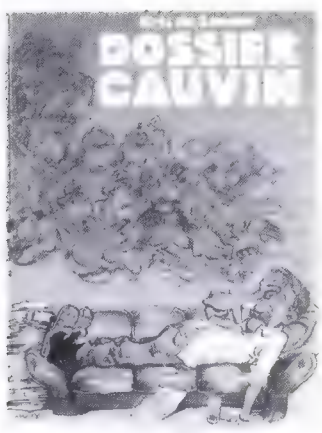

Dossier Cauvin

De Saeger
Arbons 1995
ISBN 90-343-2557-1 (h.k.)
ISBN 90-343-2435-4
Prijs ƒ24,95 / Bfr.495 (h.k.)
ƒ14,95 / Bfr.295
(80 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Het oeuvre van **Raoul Cauvin** is een klein wonder. Met een zelfde gemak schrijft hij gags, korte en lange verhalen in een niet aflatende stroom. Hij is een klassieke scenarist: zijn gags zijn helder opgebouwd en puntig afgerond, zijn verhalen bezitten een kop en een staart. Dat lijkt voor de hand te liggen, maar wie het gros van de stripverhalen die op de Nederlandstalige markt verschijnt doorneemt, beseft hoe moeilijk dat ambacht is. Verhalen worden over een schier eindeloos aantal albums uitgesmeerd, waarbij niet over een reeks maar gewichtig over een cyclus (of nog erger: één reeks van cycli) wordt gesproken. Cauvin lijkt nog één van de weinige tekstschrijvers te zijn, die in een bestek van 44 pagina's een afgerond verhaal kan vertellen. Uiteraard schrijft hij net als andere veelzijdige en produktieve tekstschrijvers (**Charlier**, **Goscinny**, **Tillieux**, **Greg**; in hun gezelschap hoort Cauvin zeker thuis) meer potboilers dan meesterwerken. Alhoewel, dat lijkt niet de mening te zijn van stripjournalist **Kris de Saeger**, die voor uitgeverij Arboris een *Dossier Cauvin* samenstelde. De Saeger beperkt zich tot een opsomming van alles, of bijna alles van wat Cauvin zoal heeft geschreven, en dat is heel veel. In de visie van De Saeger is het een oeuvre zonder dieptepunten of zwakke plekken. Is hij werkelijk een oprecht bewonderaar van elk afzonderlijk onderdeel in de boekenkast vol stripalbums die Cauvin bij elkaar heeft geschreven? Dat lijkt me een schier bovenmenselijke prestatie. Het zou interessant zijn als De Saeger de reeksen en de afzonderlijke albums binnen Cauvins meest succesvolle reeksen zoals *De blauwbloezen* en *Sammy* tegen elkaar had afgewogen om een gefundeerd oordeel over het geheel te geven. Dat zou lijn hebben gebracht en inzicht gegeven in een boeiend, zeer leesbaar maar zelfs voor ingewijden nauwelijks overzienbaar oeuvre. Cauvin zelf biedt daarbij nauwelijks enige steun: 'Mijn voornaamste gereedschap is mijn sofa! Ik zak erin weg en begin het verhaal te verzinnen, erop te broeden, het telkens weer aan mezelf te vertellen. De eerste vereiste is dat IK me amuseer. Af en toe val ik in slaap, maar dat hindert niet, ik blijf doordenken, word wakker en heb een nieuwe kijk op het verhaal of een nieuwe wending gevonden. Na een paar uur voor een kort verhaal, of een paar dagen voor een vervolgverhaal, heb ik het dan helemaal van a tot z in mijn hoofd.' Van Cauvin worden we wat betreft de achtergronden van zijn werk dus niet veel wijzer. Van De Saeger evenmin, helaas. Als hij probeert in het wezen van Cauvins humor door te dringen, volgen uitspraken zoals: 'Hij gaat uit van een situatie, liefst zo origineel en waanzinnig mogelijk, en blijkt dan welke figuren hoe reageren.' Het lijkt me dat Cauvin daarin niet verschilt van Goscinny en Greg, of van welke humorist dan ook. Bij gebrek aan een visie op Cauvins werk (ik wil zonder meer van De Saeger aannemen dat de man zelf 'een pracht van 'n vent' is, maar dat is niet de reden dat ik zijn verhalen lees) beperkt De Saeger zich tot een chronologische opsomming van reeksen waarvoor Cauvin de teksten schreef. De beknopte, begeleidende teksten zijn zo weinig kritisch dat ze nergens het niveau van de auteursbiografieën die uitgevers met hun recensie-exemplaren meesturen, overstijgen. Superlatieven zijn nog altijd gratis, dus is er voor ieder in de lange ris van tekenaars met wie Cauvin heeft samengewerkt, een welwillend woord. De Saeger bezit een ongebreideld en benijdenswaardig vermogen tot bewonderen, hoewel ik me bijvoorbeeld afvraag hoeveel mensen, buiten de betreffende tekenaar en zijn uitgever, zullen onderschrijven dat voormalig *Archie Cash*-tekenaar **Malik** zich in de strip *Cupido* ontpopte tot 'een schitterend humortekenaar'. De Saegers enthousiaste plakboek is nauwelijks een monografie te noemen, hooguit een overvloedige geïllustreerde, maar zeer onvolledige bibliografie, waarin afzonderlijke albums nauwelijks aan bod komen en een index zelfs volledig ontbreekt. Wie het geheim van Cauvins succes wil doorgronden, zal op eigen houtje een poging moeten wagen aan de hand van de ruim veertig strippagina's die het dossier bevat. Misschien blijkt er dan alsnog één doortastende en scherpzinnige lezer te zijn, die tenslotte de verhandeling schrijft waarop Cauvin wel degelijk recht heeft.

PvO

**

De Dwaas van de koning 1: Het apenhuis

Goepfert & Cothias
Glénat 1995
ISBN 90-6969-162-0
Prijs ƒ21,95 / Bfr.395
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Dit album verhaalt over de jeugdjaren van **Jean-Baptiste Poquelin**, ofwel **Molière**, de beroemde Franse komedieschrijver uit de zeventiende eeuw. Het verhaal begint als Ariane de Troïl bevalt van de bastaardzoon van koning Lodewijk XIII. Direct na de geboorte wordt het jongetje weggehaald bij de moeder en als verschoppeling ondergebracht bij een priester. Haast tegelijkertijd krijgt elders moeder Poquelin ook een kind. Door onachtzaamheid van de verzorgster overlijdt dit kind. De verzorgster weet via haar minnaar, nota bene de eerder genoemde priester, het babylijkje te verwisselen met de springlevende bas-

Illustratie : Uitsnede uit de zeefdruk "Gouden Tip" 13 Kleurgangen 80x60 cm f.135,-

FRANKA

Vanaf nu wordt al het tekenwerk van Henk Kuijpers rond de reeks Franka uitgegeven en verhandeld door Henk Kuijpers.

Wil iedereen die geinteresseerd is in uitgaven zoals zeefdrukken, Serie d'Ami en Harley Collectie contact opnemen met

FRANKA B.V.
Postbus 3
7854 ZG Aalden

Darling Market,
24000 m² avontuur en koopplezier!

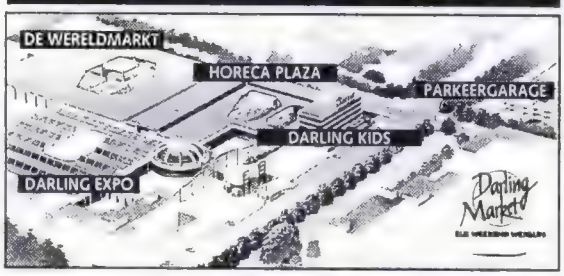

27 & 28 juli

Midzomer Strip Festival

KRAAMHUUR f 90,- per weekend

- MET ASTERIX & OBELIX
- BEURS OPEN 9.00-19.00
- 10.000 BEZOEKERS
- ENTREEPRIJS f 5,-

Volmerlaan 12, 2288 GD, bedrijvenpark Plaspoelpolder,
Rijswijk (ZH). tel. 070 - 319 49 02

taardzoon van de roemruchte Ariane de Troïl. Hiermee lijkt een spannend boek van start te gaan, maar de realiteit is anders. Na het intrigerende begin verzandt het album in een saaie opsomming van feiten uit de Franse geschiedenis, met de jonge Jean-Baptiste Poquelin als randverschijnsel.

Schrijver **Patrick Cothias** heeft al een flink oeuvre op zijn naam staan. *Roodmasker*, *De 7 levens van de Sperwer* en *De wind der goden* zijn vooraanstaande series. Deze nieuwe loot aan zijn stam lijkt echter weinig levensvatbaar. Ondanks een aardig begin, is de rest van het verhaal vervelend en slaapverwekkend. Het tekenwerk van de minder bekende **Brice Goepfert** vergoedt nauwelijks iets. Zijn tekeningen zijn bij vlagen goed, maar over het algemeen overheerst toch de indruk van een onzorgvuldig, gehaast karwei. Het album heeft de pretentie een serieuze historische strip te zijn, maar de zo nu en dan zelfs karikaturale en verwrongen personages doen aan dit imago veel afbreuk.

Wellicht heeft het succes van de andere reeksen scenarist Cothias aangezet tot het maken van een nieuwe serie. Met in zijn achterhoofd het idee dat dit album dan ook wel goed zal verkopen. Misschien gebeurt dit wel, maar het eindresultaat vind ik echter uiterst bedroevend.

RvW

*

Wuivende Veder 1: De zottin en de moordenaar

Cothias & Juillard
Dargaud 1995
ISBN 90-6793-390-2
Prijs ƒ9,50 / Bfr.190
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Aan het begin van *De zottin en de moordenaar* vinden we barones Ariane de Troïl, laatste hoofdrolspeler in de reeks *De 7 levens van de Sperwer*, terug in een krankzinnigengesticht, dat tevens in het geheim als bordeel dienstdoet. Ariane is niet alleen haar geheugen kwijt, maar

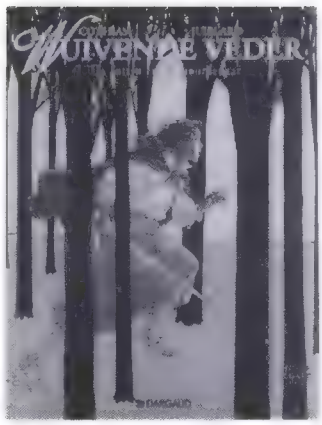

bovendien zwanger van een onbekende verkrachter. Na de bevalling, waarbij haar kind haar wordt afgenomen, weet ze te ontsnappen en ze besluit haar vader Gabriël achterna te reizen, die naar de Nieuwe Wereld is vertrokken.

Heel in het kort is dat de inhoud van *De zottin en de moordenaar*, het eerste deel van *Wuivende Veder*, dat - helaas - veel meer wil zijn dan het vervolg op een succesvolle reeks. De situatie was vanaf het begin al tamelijk ingewikkeld, omdat **Patrick Cothias** en **André Juillard** twee verschillende reeksen rond dezelfde hoofdpersoon opbouwden: *De 7 levens van de Sperwer*, na zeven delen afgesloten, en *Roodmasker*, die werd overgenomen door een nieuwe tekenaar, **Marco Venanzi**. Later ontleende Cothias personages aan de hoofdreeks *De 7 levens van de Sperwer* om nieuwe stripseries op te zetten. Bij Glénat, de oorspronkelijke uitgever, verschijnen naast *Roodmasker* inmiddels reeksen over Ninon Secrète (het dochtertje waarvan Ariane de Troïl in *De zottin en de*

Trotter

Absurde avonturen
van een wereldreiziger
– Cartoons –
door Martin Vesseur

ELKE WEEK OP INTERNET
www.GlobalSurprise.nl
Info: fax 035-6234314

moordenaar, bevalt), Coeur Brulé en Le Roy du Fou, dat inmiddels als enige van de nieuwe 'bijreeksen' op de Nederlandse markt verschijnt. Hoofdpersoon van *De dwaas van de koning* is een tweede kind van Ariane, eveneens bij de geboorte van haar afgenomen en uit haar leven verdwenen. De vader is in dit geval echter geen onbekende verkrachter, maar Arianes grote en geheime liefde, niemand minder dan de Franse koning. Het kind wordt kort na de geboorte verruild met een gestorven zuigeling en groeit op onder de naam Jean-Baptiste Pouquelin, die later de bijnaam Molière zal krijgen. Naast de eerste, afgesloten hoofdreeks *De 7 levens van de Sperwer* en de vier nog lopende bijreeksen, besloot Cothias een nieuwe hoofdreeks op te zetten met de oorspronkelijke tekenaar Juillard en daarvoor over te stappen naar een nieuwe uitgever, Dargaud. De reactie van de oorspronkelijke uitgever, Glénat, laat zich raden, te meer omdat de afzonderlijke reeksen nauw verweven zijn en telkens naar elkaar verwijzen: personages van de ene reeks duiken in een andere reeks op en scènes worden herhaald, soms letterlijk, soms vanuit een ander gezichtspunt. *Wuivende Veder*, zoals de nieuwe hoofdreeks werd genoemd, is zonder voorkennis van *De 7 levens van de Sperwer* vrijwel onbegrijpelijk (de recensent aan wie het album oorspronkelijk was toegestuurd, moest het uiteindelijk aan de redactie retourneren).

Ik heb de indruk dat Cothias het probleem probeert te ondervangen door de volgende delen van de nieuwe reeks in Noord-Amerika te situeren, ver van Frankrijk en de intriges aan het Franse hof, die in de andere reeksen zo'n voorname rol spelen. *De zottin en de moordenaar* echter is alleen toegankelijk voor gevorderde Sperwer-lezers, waarvan er in Nederland toch niet meer dan een handjevol zullen zijn. Ik vrees bovendien dat weinig Nederlanders (of Belgen, voor hetzelfde geld) de grondige kennis van de Franse geschiedenis bezitten, die voor het lezen van Cothias' verhalen zo niet onontbeerlijk dan toch dringend gewenst is. Bovendien, en dat kan Juillards fraaie tekenwerk wel verhullen maar niet verhelpen, kampt Cothias als scenarioschrijver met een breed uitgesponnen vertelstijl, die mede tot gevolg heeft dat een album als *De zottin en de moordenaar* geen afgerond verhaal is, maar alleen een aflevering in een reeks, die vrij willekeurig begint en eindigt. Ondanks alle aandacht die hij inmiddels aan haar heeft besteed, kost het Cothias moeite de lezer voor zijn hoofdpersoon Ariane de Troïl in te nemen. Dat is wellicht deels te wijten aan de afstandelijke toon die zijn verhalen nu eenmaal kenmerkt, maar het lijkt me evenmin een voordeel dat haar personage inmiddels over zoveel afzonderlijke reeksen, tekenaars en nu zelfs uitgevers is verspreid.

PvO

N.B. Geen waardering in sterren deze keer omdat, zoals gebleken is, het album nauwelijks als zelfstandig verhaal te lezen en dus te waarderen valt.

Blueberry 22: Mister Blueberry

Giraud & Charlier
Dargaud 1995
ISBN 90-6793-400-3
Prijs *f* 9,50 / Bfr.190
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Eindelijk is er een vervolg op *Arizona Love*, het laatste deel van deze legendarische westernserie waarvoor **Jean-Michel Charlier** (ook *Buck Danny*, *Roodbaard*, *Tanguy en Laverdure*) het grootste deel van het verhaal schreef. Na diens dood maakte de vaste tekenaar van de reeks, **Jean Giraud** (alias Moebius), *Arizona Love* af. Dat was in 1990. De nevenreeksen bleven lopen: *De jonge jaren van Blueberry* (door **François Corteggiani** en **Colin Wilson**, ondertussen negen delen) en *Marshal Blueberry* (scenario van Giraud, tekeningen van **William Vance** (*XIII*), wordt afgerond met het binnenkort te verschijnen derde deel) floreerden. Maar de moederreeks lag stil. Giraud had nochtans beloofd dat hij de reeks ook zonder Charlier zou voortzetten. Hij zou de verhalen wel wat minder lang uitspinnen, want hij had niet veel zin meer in de ellenlange verhalencycli van Blueberry onder Charlier.

Nu is er *Mister Blueberry*, de eerste echte Blueberry van Giraud alleen. Nummer 22 staat op de cover, maar dat is niet helemaal correct. Eigenlijk zou nummer 24 juister zijn. In de nummering van Dargaud zijn namelijk enerzijds een aantal afleveringen van *De jonge jaren* opgenomen en anderzijds een aantal delen die verschenen bij andere uitgeverijen, weggelaten. Alle voornemens van Giraud ten spijt, wordt dit verhaal voorgesteld als het eerste deel van een cyclus ...

Voor de liefhebber van westernstrips is dat uiteraard goed nieuws, want Blueberry is haast een synoniem voor een stevige western. Charlier en Giraud hebben het genre in de stripwereld doen floreren als nooit tevoren. Het is waar dat Giraud zijn mosterd overduidelijk bij **Jijé**, de grote

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 96
2300 Turnhout (B)
Tel. 014-428829

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078 6142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht, 078 6310800)

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

stamvader, heeft gehaald. Maar Jijé heeft nooit dezelfde status bereikt bij het grote publiek. De verhalen van Blueberry hebben natuurlijk bijgedragen tot het succes: hier en daar een sliertje spaghetti heeft een western nog nooit geschaad. Giraud ontwikkelde zich in de loop der jaren met zijn realistische tekenstijl tot een westernpaus met vele volgelingen. **Yves Swolfs** en Wilson zijn daarvan waarschijnlijk de bekendste voorbeelden.

Alleen om het voorgaande zou je al blij zijn met een nieuwe Blueberry. Maar wat blijkt bovendien? Hoewel het album duidelijk een langer verhaal inleidt, is van meet af aan duidelijk dat dit een grote Blueberry is. De tekeningen zijn weer heerlijk gedetailleerd en komen door de mooie uitgave van Dargaud beter tot hun recht dan vroeger (als het papier er stoffiger uitziet dan de getekende woestijn, dan heb je een probleem). Het gegeven is verrassend, maar eenvoudig: acht jaar na het avontuur dat wordt verteld in *Arizona Love*, zien we Blueberry, meer burger dan ooit, terug als beroepspokeraar. Hij speelt van dorp tot dorp alle grote heren blut. Maar spoken uit het verleden blijven hem achtervolgen.

Giraud brengt historische personen, zoals sheriff **Wyatt Earp** en zijn broers, ten tonele. En ook het vervolg van deze cyclus zou zijn gebaseerd op een historische gebeurtenis: Blueberry is getuige van de heldendaden van Wyatt Earp. Maar gelukkig is de geschiedenis enkel de achtergrond voor de avonturen van de geïncarneerde lonesome cowboy-met-grijzendeslapen.

Tegelijk met Mister Blueberry is in het Frans ook een boek verschenen dat heel het fenomeen Blueberry bespreekt: de scenarist, de tekenaar, evoluties in tekenstijl, leidmotieven enzovoort. Het heet *Il était une fois Blueberry* en het is uitgegeven bij Dargaud.

GM

***

Zoon van de arend 9: In de Nederlanden

Faure
Arboris 1995
ISBN 90-343-2589-X (h.k.)
ISBN 90-343-2588-1
Prijs ƒ19,95 / Bfr.395 (h.k.)
ƒ 9,95 / Bfr.195
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Toen België nog niet bestond, was Nederland al eeuwenlang een rijke republiek. Die hadden we bevochten op de Spanjolen en later beschermd tegen de Fransen, de Engelsen en de Pruissen. Ooit moest dat mis gaan. In de eerste helft van de jaren 1790 rukten de Franse legers op naar het noorden. Het spande erom. De tegenstanders van de Nederlandse stadhouder gooiden het op een akkoordje met Napoleon Bonaparte. Die hielp hen in 1795 een revolutie te maken. (Leve de herdenking van de Bataafse Omwenteling!) Maar dik tien jaar later was de kous af. Napoleon wilde Nederland en hij wilde Nederland nu! In 1806 werd de Bataafse Republiek een zelfstandig koninkrijk onder zachtaardige leiding van Lodewijk Napoleon, de broer van. Te begrijpend was de goede man, want in 1810 besloot Napoleon Nederland in te lijven bij het Franse keizerrijk. Voor het eerst in de geschiedenis werden we één provincie.

Maar nu loop ik vooruit op de delen 10 tot en met 150 van *Zoon van de arend*. Heel begrijpelijk trouwens bij zo'n slepend traag verhaal. In deel 9 tekenen we januari 1806 en het verhaal begint voor één van de stadspoorten van Amsterdam. Luitenant Morvan d'Andigny wordt tegengehouden door Franse soldaten. Hij heeft goud bij zich, maar dat weten zij niet. Wel schrikken ze als hij de naam van brigadier Patroontasje laat vallen. Die woont in Amsterdam, samen met een Pools fotomodel, en heeft kennelijk een vermeldenswaardige reputatie opgebouwd. Hoezo? Daar komt de heldhaftige luitenant niet achter. Of ja, het heeft iets met smokkel en het 'Continentaal stelsel' te maken – lijkt het. Morvan en Patroontasje vallen elkaar in de armen (het fotomodel doet ook mee) en korte tijd later is iedereen duidelijk, dat beide vrienden naar Engeland moeten. Morvan althans en Patroontasje wil mee (vanwege dat fotomodel). Dat gaat zomaar niet (zoek op: 'Continentaal stelsel'). Ze moeten ervoor naar Haarlem en ondertussen wordt één van hun achtervolgers doodgemarteld. Niet hun schuld, ze weten er niets van en zoeken alleen maar een schip dat het Kanaal durft over te steken. Dat lukt. De overgebleven 'repo-men' hadden nog net aan de einder de achtersteven kunnen zien. Of waren ze nu geïnfiltreerd?

Maar nu heb ik verdorie het hele verhaal al verklapt. Afijn, *In de Nederlanden* is een zorgvuldig gedoseerde thriller, die via scherpe karakterstudies uitloopt op een boeiend hoogtepunt. Uit het leven gegrepen, het leven van 1806. Wat me op de vraag brengt: Wanneer is een stripverhaal dat in het verleden speelt een historische strip? **Hermann** weet het antwoord, **Spiegelman** zeker. Ergens in hun verhalen wordt duidelijk, dat ze niet zomaar een scenario in de tijdmachine hebben gestopt en teruggeflitst. Ineens voel je mee. Of dat nu techniek of het bespelen van de lezersemotie is, doet er niet meer toe. Niet voor de lezer tenminste. **Michel Faures** *In de Nederlanden* roept die herkenning van het onbekende, die empathie voor wat je zelf nooit hebt meegemaakt, helemaal niet op. Integendeel. Het is dat de sarcofaag van Lodewijk Napoleon in Saint Leu la Foret zo volkomen verpieterd is. Anders had het nog een knal kunnen geven, dat omdraaien!

Deel 9 van *Zoon van de arend*

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****	**grote klasse!**
***	**goed**
**	**redelijk**
*	**slecht**
o	**abominabel**

AANGEBODEN

Originele tekeningen, cels etc.
uit tekenfilms (o.a. *Disney, Belvision*),
strippagina's, tekeningen etc.

info: 0418-512546

heeft geen indruk gemaakt. In het tempo van één album per dag (om 20.00 uur precies) had het verhaal me misschien kunnen boeien. Maar dan had ik vast gezeurd over al die huizen en bruggen in Amsterdam en Haarlem, die zoveel op elkaar lijken. Of gebulderd van het lachen om die grap over 'koffie-shops'. Nu durf ik alleen maar te zeggen dat de inkleurder prachtig werk heeft afgeleverd. Vandaar die ster.

HM

*

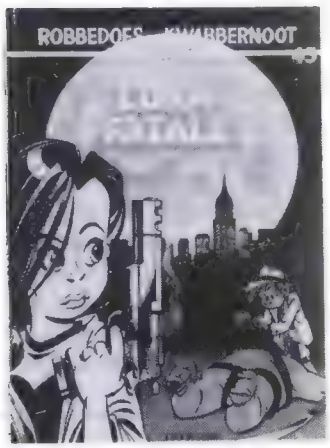

Robbedoes en Kwabbernoot 45: Luna Fatale

Tome & Janry
Dupuis 1995
ISBN 90-314-1708-4
Prijs ƒ8,95 / Bfr.165
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Dat de lezer zelden de lachende derde is, wanneer een lopende reeks wordt overgenomen door (een) nieuwe auteur(s), mag inmiddels als bekend worden verondersteld. Ook Robbedoes en Kwabbernoot kregen met hun talrijke adoptievaders (onder anderen **Jijé**, **Franquin**, **Fournier**, **Chaland** en **Nic Broca**) het nodige te verduren. Toen Fournier na het album *De goudmaker* de serie alleen mocht voortzetten, bleek Franquin al snel 'a tough act to follow'. Alhoewel met de overname een neergaande spiraal werd ingeluid, zou Fournier het, met zijn typische zwierige stijl, nog acht, tamelijk succesvolle, albums volhouden. Pas nadat met de tragedie-in-driebedrijven van **Nic Broca** en **Raoul Cauvin** het dieptepunt in de serie werd bereikt (waarover in dit kader het best gezwegen kan worden), gloorde er weer hoop voor de wegkwijnende helden van weleer, toen de Brusselaars **Tome** (Philippe Vandevelde) en **Janry** (Jean Richard Geurts) na enkele korte verhalen te hebben gemaakt, hun debuut mochten maken met het album *Virus*.

In *Luna Fatale*, twaalf albums na de meest recente overname, krijgt Robbedoes te maken met de nadrukkelijke aanwezigheid van het vrouwelijk schoon, terwijl 44 albums lang de andere sekse de o zo koele piccolo volkomen siberisch leek te laten. Franquins IJzerlijm en Fourniers Ororea voldeden als leuk ogende tegenspeelsters, maar Tome en Janry's Luna, de dochter van maffiabaas Vito Cortizone, herbergt de totale verleiding. Decor is, na het album *Robbedoes in New York*, andermaal 'The Big Apple', waarin de Chinese Triaden en de Italiaanse Maffia elkaar op hilarische wijze tot het bittere einde bekampen. In dit 45e hoofdstuk ziet Don Cortizone zijn troepen uitgedund door een nietsontziend kwaad ... de aantrekkingskracht van de bevallige Chinese sirene 'Maan-van-Jade'. Omdat Robbedoes er zelfs in slaagde de avances van de prachtige Luna te weerstaan, is hij voor Cortizone het gepaste antwoord op de dreiging van een Chinese machtsovername in de New Yorkse onderwereld.

Zoals Tome en Janry reeds eerder afrekenden met de alom tegenwoordige Marsupilami (in sommige albums slechts terug te vinden als slordig knuffelbeestje) en de machtswellusteling Zwendel (in de rol van apathisch onderdeurtje in *De Terugkeer van Z*), nemen zij in de razendsnelle satire *Luna Fatale* de schier onkreukbare kuisheid van Robbedoes op de korrel. Met een knipoog schildert Cortizone hem dan ook af als 'een man die nooit toegeeft aan de liefde'.

Tome en Janry zijn er met *Luna Fatale* in geslaagd een zeer verdienstelijk album neer te zetten, die oude tijden doet herleven in een modern jasje. Het komisch en grafisch talent van de makers, mede bekend van de deksels leuke spin-off *De kleine Robbe*, staat garant voor flitsende, expressieve platen en sprankelende, soms absurde humor, zonder ook maar een moment in grofheid te vervallen. Piccolo Bello!

TV

****

VIDEO

Who framed Roger Rabbit?

Touchstone Home Video 1995
Bestelnummer 3094016
Prijs ƒ12,95 / Bfr.259
(±99 minuten, Alle leeftijden)

Eén van de grote filmverrassingen van 1988 was *Who framed Roger Rabbit?*, een produktie van **Steven Spielberg** in samenwerking met Disney. Alhoewel er al vaker films gemaakt waren waarin live action met animatie werd gecombineerd, had dit nog niet eerder zo'n verbluffend resultaat opgeleverd.

Het basisidee achter *Who framed Roger Rabbit?* was even simpel als briljant: stel je voor dat tekenfilmkarakters (toons) net als echte acteurs hun rol spelen en acteren voor de camera. En net als de sterren van vlees en bloed hebben zij hun eigen leven (al is dat dan een beetje weird) en liefdes.

Zo'n animatie-acteur is Roger Rabbit en zijn hart is gebro-

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD
HART VER WAR MEND
GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod stripposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

ken. Zijn vrouw Jessica Rabbit gaat vreemd en Maroon, de baas van de Maroon Cartoonstudio's huurt privé-detective Eddie Valiant in om Jessica's overspel te bewijzen. Valiant slaagt erin foto's te maken waarop Jessica handjeklap doet met Marvin Acme, de eigenaar van Toontown, en laat deze aan Roger zien. Roger Rabbit gaat volkomen door het lint. Als dan ook even later Marvin Acme dood wordt aangetroffen is hij de belangrijkste verdachte.
De dood van Marvin Acme heeft grote gevolgen voor de inwoners van Toontown, een stadje waar alle toons wonen. Als Acme's testament niet wordt gevonden (waarin hij Toontown overdraagt aan zijn bewoners) zal Toontown worden verkocht aan de gevaarlijke Judge Doom die een einde wil maken aan het bestaan van alle toons.
Who framed Roger Rabbit? speelt zich af in de glorietijd van de tekenfilm en zit vol met verwijzingen naar detective- en tekenfilms. De doorgewinterde tekenfilmliefhebber zal veel bekends tegenkomen. Niet alleen spelen allerlei Disney-karakters een gastrol (Mickey, Donald, Goofy) maar je herkent ook de karakters van Warner Bros (Bugs Bunny, Daffy Duck en Droopy) en Paramount (Betty Boop) en zelfs het stripfiguur Lena Hyena van **Basil Wolverton** is even te zien.
Er zit in *Who framed Roger Rabbit?* volop visueel spektakel en live action en animatie worden prachtig gecombineerd, bij voorbeeld in een barscène, waarin een octopus achter de bar staat en pinguïns voor de bediening zorgen.
Who framed Roger Rabbit? is nu voor een zacht prijsje op video verkrijgbaar. Geen liefhebber van tekenfilms mag zich deze kans laten ontgaan om deze knaller (al dan niet opnieuw) te gaan bekijken.

HP

****

Dinosaurs: De bedreigde diersoort

Buena Vista 1995
Bestelnummer VHS 3126816
Prijs ƒ12,95 / Bfr.259
(±44 minuten, Alle leeftijden)

Dinosaurs is een typisch Amerikaanse sitcom (komische serie rond een vast stel hoofdpersonen in een vaste, veelal huiselijke omgeving). Vader Earl Sinclair is een hardwerkende bosarbeider met een gouden hart, waarnaar hij soms vergeet te luisteren. Hij is getrouwd met Fran, die op verstandige wijze het huishouden beheert. Beiden hebben drie kinderen: een puberzoon, een puberdochter en een baby. Daarnaast is er ook nog een vaste rol voor de moeder van Fran, die dus tevens Earls schoonmoeder is. Het zijn tamelijk tot zeer stereotypische figuren: Earl ruziet met zijn schoonmoeder, de dochter wil vóór alles een eigen telefoon en de baby schreeuwt om aandacht. Het verschil met de gemiddelde, en daardoor al snel niet meer te genieten sitcom-familie is dat de Sinclairs een dinosaurusfamilie is. Dit betekent dat de steeds recht op een moralistische les afstevende verhaaltjes doorspekt zijn met grappen zoals we die kennen van *The Flintstones*. Vader Earl heeft ergens ook wel iets weg van Fred, al schiet op de één of andere manier, telkens wan-

EN VERDER...

– ***ABC Warriors 3: Hellbringer*** *(Mills/Skinner/Walker, Arboris). Sadisme, absurditeiten en zwarte humor zijn de belangrijkste ingrediënten van dit stripverhaal waarin robotten de hoofdrol spelen. De platen zijn prachtig geschilderd, maar de afbeeldingen zijn soms onherkenbaar omdat vreemde machinerieën het object vormen. En het gebrek aan herkenbare emoties maakt het verhaal wat leeg. ** (HW)*

– ***Aldebaran 3: De foto*** *(Léo, Dargaud). Léo weet het begrip science fiction een zeer persoonlijke en eigenzinnige invulling te geven. Het scenario is geweldig en de buitenaardse wezens zijn fantastisch maar zijn tekenwerk en inkleuring vragen nogal wat gewenning. *** (TB)*

– ***Al's Baby 2: Een zware bevalling*** *(Wagner/Ezquerra, Arboris). In dit album is te lezen hoe gigagangster Al Bestardi zijn kind ter wereld brengt. Daaromheen spelen zich allerlei kolderieke situaties af, maar deze kunnen niet verhullen dat voor het vertellen van het echte verhaal van Bestardi niet een heel album nodig is. Veel opvulling dus ... * (HW)*

– ***Anita Bomba 3: Sinds ik ben gestopt met werken ...*** *(Cromwell/Gratien, Casterman). De auteurs blijven verrassen met hun fantastische vondsten en drastische verhaalwendingen. Des te teleurstellender is het, dat dit derde deel het laatste van het lange avontuur blijkt te zijn, terwijl een heleboel zaken onafgehandeld blijven liggen. Zeer onbevredigend. ** (HW)*

– ***Axel Moonshine 22: De eenzame dreiging*** *(Godard/Ribera, Arboris). In dit album blijken overdreven saamhorigheid en liefde heel gevaarlijk te kunnen zijn. Zowel het verhaal als de tekeningen maken een ongeloofwaardige indruk, maar de amusementswaarde is er niet minder om. Dit dankzij de aangeroerde thematiek en de tomeloze fantasie van de makers. ** (HW)*

– ***Bruce J. Hawker 7: Het koninkrijk van de hel*** *(Vance/Duchâteau, Lombard). Het titelverhaal is uit 1995 en telt dertig pagina's. Verder zijn nog de korte verhalen 'De Dolleman' en 'Top secret' opgenomen. Mooi tekenwerk van Vance, maar Bruce J. Hawker blijft een held die niet helemaal uit de verf komt. ** (RS)*

– ***Button man 2: Doodlopende weg*** *(Ranson/Wagner, Arboris). Een groepje rijkelui laat moderne gladiatoren, zogeheten button men, tegen elkaar vechten op leven en dood. Button man Harry Exton wil ermee kappen, maar dat pikt zijn opdrachtgever niet. Originele strip van Arthur Ranson en John Wagner, grote namen uit de Britse stripwereld. *** (RS)*

– ***Het dagboek van een bos 4: Koffie met melk 2*** *(Servais, Dupuis). Smokkelaar Victor moet het opnemen tegen de Duitsers tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het enigszins obligate verhaal wordt goedgemaakt door de fraaie plaatjes van de Ardennen. Hilarisch is het taaltje dat de Duitsers spreken, een soort Nederlands met handicap: 'Hij is geFluucht! Maar we hePPen een Frouw uit zijn Pende geFangen!' ** (RS)*

– ***Donito 5: Het grijze goud*** *(Conrad, Dupuis). Tekst, tekeningen, verhaal en inkleuring wekken de indruk dat dit album een haastproduct is. Dat zou verboden moeten worden binnen een leuke reeks als deze. * (HW)*

– ***Dr. Molotov 4: De 7 clans van Styles park*** *(Ruijters, De Schaar). Niet langer wordt deze reeks in eigen beheer uitgegeven. Gevolg is dat de nietjes in de rug van het album plaats hebben gemaakt voor lijm en het gebruikte papier stukken fraaier is. En de inhoud mag er ook zijn: bizar, zwartgallig en onheilspellend. *** (HW)*

– ***De duistere steden 8: Het scheve kind*** *(Schuiten/Peeters Casterman). Fantastisch getekend verhaal over de eeuwige strijd tussen ratio en emotie, tussen wetenschap en intuïtie, tussen non-conformisme en burgerzin. Eigenlijk is het verhaal zo veelzijdig dat iedere lezer er een interpretatie van zijn gading in kan vinden. *** (TB)*

– ***De dwaas van de koning 2: De school van potsenmakers*** *(Cothias/Goepfert, Glénat). Deze spin-off van 'De zeven levens van de Sperwer' en 'Roodmasker' draait om de bastaardzoon van koning Lodewijk XIII die later zal uitgroeien tot de bekende blijspelschrijver en toneelspeler Molière. Genoeg stof dus voor allerlei verwikkelingen*

neer Earl ten tonele verschijnt, vooral de naam **Ernest Borgnine** (de sympathieke bijrolacteur die met name in het westerngenre hèt verschil – in positieve zin – maakte tussen een goede en een grootse film) te binnen; maar dit terzijde. *Dinosaurs* is in de evolutie van de poppenserie weer een stap verder dan bij voorbeeld *The Muppets* of *Alf*. Niet omdat de serie leuker is; dat is ze niet (ze is ook voor kinderen gemaakt), maar vooral door de technische kant van de produktie. De poppen zijn, hoewel ze op zich afstotelijke hagedisachtigen uitbeelden, bijna echte mensen. *Dinosaurs* was de afgelopen tijd op allerlei televisiekanalen te zien en zal, dankzij de wanverhouding die er tegenwoordig is tussen het teveel aan zendtijd en het gebrek aan kwaliteit, de komende jaren ook nog wel veelvuldig herhaald worden.

SR

*

Jungle Jack

Jumbo Home Video 1995
Bestelnummer 33046
Prijs ƒ29,95 / Bfr.599
(± 70 minuten, Alle leeftijden)

Tekenfilms zijn de laatste tijd razend populair en daar proberen ook de producenten van koopvideo's van te profiteren. De trend werd gezet door Buena Vista, die in rap tempo oude en nieuwe Disneyfilms op video uitbrengt. Ook andere lange tekenfilms worden nu op video uitgebracht. Deze Zweedse film bij voorbeeld die volgens de cover en groot bioscoopsucces was. Waar dan?

Bertje is een Jungle Jack en een Jungle Jack is een zeldzaam beestje dat ergens in de jungle leeft en niets anders te doen heeft dan plezier maken met zijn vriendjes. Aan Bertjes luie leven komt een einde als hij door toedoen van de gemene Isabella Kreng terecht komt in een grote stad. Hier beleeft hij allerlei avonturen. Hij belandt in een dierentuin, maar weet te ontsnappen. Isabella wil hoe dan ook Bertje gevangen nemen en intussen maakt hij zich ook een groep straatkatten tot vijand. Gelukkig vindt de Jungle Jack ook een nieuw vriendinnetje, een vosje.

Tekenfilms worden zelden gekenmerkt door een sterke plot, en ook *Jungle Jack* laat zich gemakkelijk navertellen. Het aardige van een goede tekenfilm zit hem juist in alle afwijkingen van de verhaallijn, waarin liedjes en grappen voor tempo en afwisseling zorgen. En dat is wat met name Disneyfilms ook voor volwassenen aantrekkelijk maakt. Alhoewel de makers van *Jungle Jack* een paar pogingen doen in die richting, blijft er na het zien van deze film niet meer over dan de herinnering aan een mager verhaal. Maar er valt best iets positiefs te zeggen over *Jungle Jack*. De dieren zijn leuke characters met 'menselijke' eigenschappen en de film is goed nagesynchroniseerd. Vooral **Loes Luca** en **Carol van Herwijnen** acteren sterk.

Jongere kijkers naar deze tekenfilm zullen ongetwijfeld meeleven met de avonturen van Bertje, een onwaarschijnlijk, bij vlagen vervelend en irritante maar zeer aaibare creatie.

HP

**

*en intriges, maar allemaal nogal vergezocht en teleurstellend uitgewerkt. ** (TB)*

– ***Generation X 1: Lol trappen in de Big Apple*** *(Lobdell/Bachalo/Buckinham, Juniorpress). Een nieuwe generatie mutanten volgt de opleiding op de school van Charles Xavier. In hun eerste comic beleven ze twee korte avonturen die door hun introducerende karakter weinig voorstellen, maar voor de toekomst veel spektakel in het vooruitzicht stellen. ** (HW)*

– ***Jeremiah 19: Het grensgebied*** *(Hermann, Dupuis). De inspiratie voor deze serie is Hermann allang ontglipt. Ditmaal moeten er buitenaardse wezens aan te pas komen om de overbekende personages op gang te houden. Misschien is de nieuwe manier van inkleuren nog het meest interessant aan dit verhaal. Zonde dat een roemruchte serie zo als een nachtkaars dreigt uit te gaan. ** (TB)*

– ***Kobe de koe 2: Een pad op het slechte pad*** *(De Moor/Desberg, Casterman). Bijtende satire op menselijke zwakheden. Maar ondanks de originele invalshoek, zowel de opzet als het tekenwerk, springt de vonk niet over. Zou dit aan de vermoeiende vertaling van Johan Anthierens kunnen liggen? ** (RS)*

– ***De kronieken van Panchrysia 2: De dromen*** *(Ferry/Pombal, Lombard). Het complexe scenario is tekenaar Ferry blijkbaar toch iets te veel geworden. Na het eerste deel solo te hebben volbracht heeft hij voor 'De dromen' de hulp van een scenarist ingeroepen. De opzet van de serie is ambitieus maar tot dusverre zeer geslaagd *** (TB)*

– ***De mazdabende 7: In vuur en vlam*** *(Tome/Darasse, Dupuis). Christian Darasse, Bernard Hislaire en Marc Michetz werken samen in een studio. Hun belevenissen daar laten ze optekenen door collega Tome. Dat hadden ze beter niet kunnen doen want hij zet ze neer als volstrekt monomane sukkels. * (TB)*

- ***De onnoembaren 6: In de Purperen Lotus*** *(Yann/Conrad, Dargaud). Zwartgalligheid en galgehumor zijn zo prominent aanwezig in deze serie dat het verhaal er onder gaat lijden. Bij dit zesde deel dreigt het scenario te bezwijken onder deze loodzware last. Desondanks is er voor de zwartkijkers onder ons nog veel te genieten. *** (TB)*

– ***Piet Pienter en Bert Bibber 4: Plakijzerpiraten*** *(Pom, Standaard). Standaard geeft, naast nieuw werk, ook de delen uit die nog niet bij andere uitgeverijen verschenen waren, zoals dit vierde deel. Want vergis u niet, Piet Pienter en Bert Bibber is een reeks die al meer dan veertig delen telt en het erg goed doet in België. Het is een kolderieke strip vol charmante meligheid die zo herkenbaar is voor veel Belgische striphumoristen. ** (RS)*

– ***Pom & Teddy 1: Tockburger circus/Pom & Teddy 2: De microfilm*** *(Craenhals, Lefrancq). Lefrancq brengt in de reeks 'Stripschatkist' klassiek stripmateriaal uit de jaren zestig uit. Daartoe behoort ook de strip Pom & Teddy van François Craenhals, waarvan negen delen zullen verschijnen. De strip draait rond de avonturen van het weesjongetje Teddy, zijn ezel Pom en het circus waarbij ze werken. Degelijke 58-paginaverhalen vol sentiment. *** (RS)*

– ***De prins van de nacht 2: De brief van de inquisiteur*** *(Swolfs, Glénat). Sinds de middeleeuwen jagen de nazaten van een vervloekte familie op Kergan de vampier. Een verhaallijn hoeft van Swolfs niet origineel te zijn. Zijn spel met uitvergrootte stereotiepen en clichés houdt het toch wel boeiend. Een must voor liefhebbers van zijn werk. *** (TB)*

– ***Rainbow Pocket 259: Lukt het een beetje?*** *(Van Straaten, Maarten Muntinga). In, op, naast en soms zelfs onder het bed - het blijft tobben met al die seks van tegenwoordig. Peter van Straaten schetst het weer treffend, met voldoende understatement, in een nieuwe bundel erotische tekeningen. Voor liefhebbers en verzamelaars, in de winkel te vinden onder 'cadeauboekjes'. *** (BB)*

– ***Tristan 7: De veroveraars van de zon (Collectie Charlie 50)*** *(Plisson/Cornen, Dargaud). Hortend en stotend verhaal, Slordige, bibberige tekeningen, lauwe inkleuring ... Kortom, een gênant excuus voor een stripalbum. 0 (MK)*

– ***Vrouwen in 't wit 14: Gedeelde smart*** *(Bercovici/Cauvin, Dupuis). Lang niet alles van veelschrijver Cauvin is de moeite waard. Soms kan hij echter nog leuk uit de hoek komen. Dat geldt ook voor dit album: de meeste grappen zijn ronduit flauw maar soms is de clou verrassend cru. En dus leuk. ** (TB)*

Jan Kruis in Flehite

Wie de **Jan Kruis**-tentoonstelling in het Drents Museum heeft gemist, kan nog terecht bij het Amersfoortse museum Flehite. Daar is de expositie naar toe verplaatst en nog te zien tot en met 15 september onder de ladingdekkende maar weinig sprankelende titel: *25 jaar Jan, Jans en de kinderen en al het andere werk van Jan Kruis*. Behalve Jan, Jans is er inderdaad veel ander werk van Kruis te bezichtigen, zoals reclametekeningen, jeugdkrabbels en portretten. Met deze laatste bezigheid is Kruis begonnen in 1975, toen hij een serie portretten voor Libelle maakte van **Simon Carmiggelt**, **Willem Duys**, **Mies Bouwman** en andere bekende Nederlanders. Later zijn daar nog een kolossaal portret van de Koninklijke Familie en beeltenissen van **Marten Toonder**, **Peter van Straaten** en **Jean Pierre Rawie** bijgekomen. Verder zijn op de tentoonstelling diverse andere strips van Kruis te zien. Zo tekende hij ooit voor Toonder Studio's *Student Tijloos*. Deze strip is nooit gepubliceerd, maar is wel te zien op de expositie. Overigens staat in Stripschrift 287 een uitgebreid interview met Jan Kruis.

Info: Flehite, Westsingel 50, Amersfoort, (+31) 033-4619987. Openingstijden: dinsdag tot en met vrijdag van 10-17 uur, zaterdag en zondag van 13-17 uur.

RS

Korting op de toegangsprijs van de tentoonstelling

25 jaar Jan, Jans en de kinderen

in Museum Flehite.

Op vertoon van dit nummer van Stripschrift ontvangen bezoekers een korting van *f*2 voor volwassenen en *f*1 voor kinderen op de toegangsprijs van het museum.
(Normale entreeprijzen: *f*7,50 volwassenen / *f*3 kinderen)

Koksijde

Van 20 juli tot en met 11 augustus vindt de elfde editie van het Fristi Stripfestival Koksijde plaats. Drie weken lang worden voor de bezoekers van deze beurs in Belgische badplaats Koksijde diverse activiteiten georganiseerd en komen in totaal zo'n 120 tekenaars hun werk signeren. Die tekenaars zijn voornamelijk van het Belgische en Franse slag; onder hen zijn onder anderen **Morris**, **Roba**, **Bosschaert**, **Linthout**, **Geerts**, **Jean-Pol**, **Leemans**, **Griffo**, **Raives**, **Stalner**, **Marvano**, **Bergèse**, **Vink**, **Weinberg**, **Magda**, **Léo**, **Will**, **Ferry** en **Yann**.

Naast een grote boekenbeurs zijn er ook tal van exposities, waarbij aan de hand van grote decors het ontstaan van een strip wordt getoond. Dit jaar prijken op het tentoonstellingsoverzicht de namen van **Jan Bosschaert** (*Sam*), **Marvano**, **Hulet**, **Sirius**, **Weinberg** (*Dan Cooper*), **Roba** (*Bollie en Billie*), **Jean-Pol** en **Studio Swerts** (*Samson en Gert*). Ook is er een manga-expositie ingericht. Verder zijn er tijdens het stripfestival (kleur)wedstrijden, manga-avonden, films, ruilbeurzen (23/7 en 11/8), workshops en dergelijke en is er poppenkast.

Fristi Stripfestival Koksijde, Kerkplein Koksijde-Bad. Openingstijden: iedere dag van 14-18 uur; op donderdag van 14-21 uur. Speciale activiteiten beginnen soms eerder of later. Toegang: tot 6 jaar gratis; van 6-12 jaar 70 Bfr (±*f*3,50); vanaf 12 jaar 100 Bfr (±*f*5,); gezinsticket (maximaal 5 personen) Bfr.299 (±*f*14.95) inclusief een gratis stripalbum van Casterman. Iedere bezoeker ontvangt een gratis boekenbon van Bfr.100 (±*f*5) en een gratis catalogus. Info: (+32) 058-518810.

RS

Trotter op het Net

Vanaf begin 1996 publiceert de Hilversumse tekstschrijver en tekenaar **Martin Vesseur** wekelijks een cartoon op het Internet (*http://www.GlobalSurprise.nl*).

Hij werd daarvoor uitgenodigd door de beheerders van Global Surprise – een in Amsterdam opgezette Internet-site – die denken dat het plaatsen van een wekelijks wisselende cartoon bezoekers keer op keer terug laat keren naar hun pagina's.

Iedere Internet-surfer kan gratis kijken naar deze stripgrap in kleur, die de naam **Trotter** heeft gekregen. Ook grappen van voorgaande weken zijn nog terug te lezen in het archief.

Info: Global Surprise (+31) 020-4220860 of Martin Vesseur (+31) 035-6231865.

AvO

Midzomer Stripfestival

Op 27 en 28 juli organiseert Darling Market in Rijswijk (ZH) een *Midzomer Stripfestival*. Het festival staat – vanwege het verschijnen van het nieuwe album op 10 oktober – geheel in het teken van Asterix en Obelix.

Een uitgebreide stripboekenbeurs ontbreekt uiteraard niet. Het is de bedoeling er een festival voor het hele gezin van te maken. Zodra de kinderen zijn uitgekeken op al het Asterix-geweld kunnen zij zich gaan vermaken in de kinderspeelstad *Darling Kids*. Zoals elk weekend is er ook een *Wereldmarkt* geopend, waar 300 ondernemers producten uit de gehele wereld aanbieden. Op het Horeca Plaza verzorgen 23 restaurants de inwendige mens met lekkernijen uit de hele wereld.

Darling Market is elke zaterdag en zondag geopend van 9-22 uur. Het Midzomer Stripfestival is geopend van 9-19 uur. De entreeprijs bedraagt *f* 5 (±Bfr.100) inclusief alle attracties van Darling Market. Leden van *Het Stripschap* krijgen op vertoon van hun Stripmaatschapkaart 1996 een bon voor een gratis kop koffie. Darling Market is te vinden aan de Volmerlaan 12 in Rijswijk (ZH).

Info: Marion Verbraak, (+31) 020-3221195

AvO

VSB-prijzen

De VSB-aanmoedigingsprijs van de Stripdagen Haarlem is ditmaal gegaan naar **Mark Hendriks**. De prijs gaat naar de best debuterende striptekenaar van de afgelopen twee jaar. Volgens de jury is dat Hendriks op basis van zijn 'voortreffelijke en eenvoudige vertelkunst, zoals gepubliceerd in de twee small-press-uitgaven *Help ... de Engelsen komen* en *Tomoyo*.' Aan de prijs is een geldbedrag van *f*2000 (±Bfr.40.000) verbonden.

'De stijl van Mark Hendriks, waarin invloeden zijn te bespeuren van **Pratt**, **Hubinon** en **Micheluzzi**, is sterk beeldend van aard: weinig tekst en veel sfeer, neergezet in een fijne, gevoelige lijn',' aldus het juryrapport. Hendriks publiceert ondermeer in *Zone 5300* en *Incognito*.

De VSB-publieksprijs kende dit jaar zes nominaties: *Kobe de Koe 1: Een streek onder water* (**Johan de Moor/Stephen Desberg**), *Kronieken van Panchrysia 1: De vlucht* (**Ferry**), *Sigmund 1: Eerste sessie* (**Peter de Wit**), *De verbaasde analfabeet* (**Gummbah**), *Vis aan de wand* (**Guido van Driel**) en *Spekkie Big* (**Marc van der Holst**). Op 6 juni bleek – tijdens een afsluitende avond in Teylers Museum – dat Peter de Wit ongeveer 25% van de totaal slechts 1100 stemmen voor zich had weten te winnen en daarmee *f*5000 (±Bfr.100.000) in de wacht sleepte. Verder ontving hij een originele tekening van jurylid **Hanco Kolk** met daarbij als enige voorwaarde dat De Wit een tekening diende te maken voor de winnaar van 1998.

RS/AvO

Stripkrant alweer ter ziele

Na precies één officieel nummer uitgegeven te hebben heeft uitgeverij Vedapress uit Lelystad *Stripkrant* alweer opgeheven. Oorzaken: freelancers die hun kopij niet op tijd aanleverden en een teveel aan stripwinkeliers die de nieuwskrant niet wilden opnemen in hun assortiment. Een teleurgestelde hoofdredacteur Brouwer heeft nu gemerkt dat het moeilijk is om in de stripwereld een blad van de grond te krijgen. 'Tijdens het samenstellen van het eerste nummer merkten we al dat de freelance-medewerkers moeite hadden om strakke deadlines te halen. Terwijl dat de enige manier is om iedere week een krant uit te brengen. Kennelijk zijn deze mensen, die over hun hobby willen schrijven, niet gewend te werken in een journalistieke omgeving. Daarnaast zijn veel stripwinkeliers afgehaakt. Op ons nulnummer kregen we nog een enthousiaste respons. Maar toen we daadwerkelijk het eerste nummer van *Stripkrant* kwamen aanbieden, gaven ze niet thuis. Structurele verbeteringen op korte termijn bleken vervolgens niet haalbaar.

DE MEESTER
NATUURLIJK GA JE JE TEKENTAFEL VERKOPEN SCHAT. WANT NA DE ONGESCHREVEN TEKST KOMT IMMERS HET NIET GETEKENDE BEELD MET DE NIET GETROKKEN KADERS.
ZOEK VAN ALLES DE ZONZIJ

En dan moet je de knoop doorhakken, want anders wordt het verlies alleen maar groter.'

Brouwer heeft goede hoop ooit een keer succes te hebben met een nieuw product voor de stripwereld. 'Ik heb ideeën genoeg, maar dan moeten we de markt nog beter in kaart brengen. Voorlopig laat Vedapress de strip echter een tijdje links liggen.'

RS

Léo Malet overleden

Op de respectabele leeftijd van 87 jaar is onlangs **Léo Malet** overleden. Malet is vooral bekend geworden als schrijver van politieromans rond de privédetective Nestor Burma van het Agence Fiat Lux. **Jacques Tardi** was zo door zijn verhalen gegrepen dat hij er een aantal bewerkt heeft. *Sluiers over de Pont de Tolbiac* en *120, rue de la gare* zijn al in album verschenen, *Casse-pipe à la Nation* wordt momenteel voorgepubliceerd in *(A suivre)*. Deze voorpublicatie zal gewoon doorgaan want zoals Malet al tegen Tardi zei: 'Les bandes dessinées, c'est vous et vous seul'.

Als hommage aan Malet laat *(A suivre)* in nummer 219 een aantal bekenden aan het woord. Naast Tardi en **Cauvin** haalt de Franse acteur **Guy Marchand**, die op het witte scherm

Nestor Burma vertolkte, herinneringen op. Fiat lux, er zij licht.

TB

Garage bestript

Parkeergarage *De Kamp* in de Haarlemse binnenstad is opgefleurd met diverse stripafbeeldingen. Initiatiefnemer is de Amsterdamse beeldend kunstenaar **Gerrie Starreveld**. Haar plan – met als aanleiding de Haarlemse Stripdagen – was om tekeningen uit Nederlandse strips, die met auto's of parkeren te maken hebben, in het groot op de betonnen muren van de garage te schilderen. De afdeling parkeerzaken van de gemeente Haarlem zag wel wat in het plan, vooral uit het oogpunt van de sociale veiligheid. Immers, in een opgeknapte garage voelen parkeerders zich meer op hun gemak. Parkeerzaken zorgde ervoor dat de benodigde financiële middelen door overheid en bedrijfsleven bijeengebracht werden zodat het plan uitgevoerd kon worden. Starreveld legde vervolgens contact met diverse striptekenaars die belangeloos hun medewerking verleenden. Uiteindelijk heeft zij voor de muurschilderingen werk van de volgende tekenaars gebruikt: **Joost Swarte** (Jopo de Pojo), **Theo van den Boogaard** (Sjef van Oekel), **Gerrit de Jager** (Snake), **Jan Kruis** (Jan, Jans en de kinderen), **Martijn Lodewijk** (Agent 327), **Robert van der Kroft** (Sjors en Sjimmie), **Henk Kuijpers** (Franka), **Hein de Kort** (Dirk en Desiree), **Eric Schreurs** (Joop Klepzeiker), **Windig en De Jong** (Heinz), **Hanco Kolk** (Beauregard) en **Peter Pontiac**.

RS

In memoriam: Pascal Renard

Naar nu bekend is geworden is in april de Franse stripscenarist **Pascal Renard** op 35-jarige leeftijd overleden. Renard studeerde sociologie aan de universiteit van Louvain-la-Neuve. Daarna vertrok hij naar Parijs om toneellessen te volgen. Hij hield contact met enkele vrienden van de filmschool uit Louvain en raakte betrokken bij de productie van een aantal korte films. Daarnaast begon Renard met het schrijven van scenario's voor film, televisie en strips. Hij debuteerde met *Witte horizon*, een serie die geïnspireerd was op de golf van terroristische aanslagen die Parijs in 1987 teisterde (Lombard, 1993, tekenaar **A. Osi**).

Zijn meest bekende stripserie is *Oknam*, met tekeningen van **Benoît Roels** (Dargaud). Ook maakte hij voor de Russische tekenaar **Youri Jigounov** een bewerking van het scenario van diens album *De brieven van Krivtsov* (Lombard, 1995) en werkte hij samen met tekenaar **Eric Lenaerts** aan het album *Duistere wateren* (Lombard, 1995). Renard zette met deze drie tekenaars de samenwerking voort. Dit resulteerde recentelijk in een aantal nieuwe albums die alle bij Lombard zijn verschenen: de eerste delen van de series *Wooly Wan* (met Roels) en *Alfa* (met Jigounov) en de eerste aflevering van het tweeluik *Valcourt* (met Lenaerts). Lombard laat weten dat Renard voor de drie stripreeksen ook al de scenario's voor het tweede verhaal had geschreven. Dat betekent dat *Valcourt* afgerond kan worden en dat van *Wooly Wan* en *Alfa* in ieder geval een tweede deel uitkomt. Of deze twee reeksen worden overgenomen door een andere scenarist, weet Lombard nog niet.

RS

STRIPS IN EIGEN BEHEER

Impuls 11 en 12

Nummer 11 van dit Groningse stripblad is niet bepaald het beste dat er tot nu toe is verschenen. Het bevat onder andere de onbegrijpelijke en onvertaalde strip *Expecting to fly*, het louter uit poppetjes bestaande eerste deel van **Menno Kooistra**'s *Scot Scrotum en Wubbe Wind* en een drietal éénpaginastrips zonder clou. Wèl leuk is het zeven pagina's tellende *Pulp fictie* waarin **Robbert Damen** een oerhollandse kijk geeft op een scène uit de film van **Quentin Tarantino**.

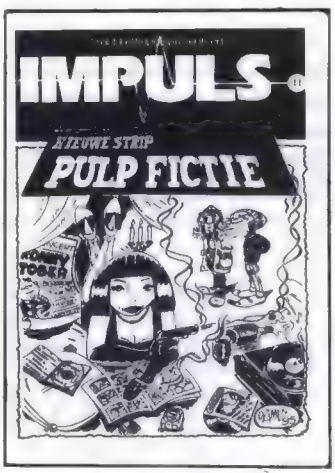

Een intrigerend vervolg op deze strip is te lezen in nummer 12 in de vorm van het eerste deel van *Amsterdam ...*, een zorgvuldig opgebouwd geweldsverhaal dat zich lekker laat weglezen. Er staat nog meer harde actie in dit nummer met het spetterende *Bulls-Eye* van **René Bressers**. De twee laatstgenoemde bijdragen zijn buitengewoon aardig, maar nog lang niet zo verrassend als de inhoud van de bijlage van deze *Impuls*. Het is een beklemmend manga-achtig horrorverhaal van **Janko Bosch**. Met een prachtig spel van zwarte en witte vlakken wordt in deze strip – *The run ... to nowhere* – een bizar verhaal verteld. Bosch, die al eerder het speels getekende maar nietszeggende *Janko Jofel* publiceerde, overtreft zichzelf met deze strip die nieuwsgierig maakt naar de volgende bijlagen van dit tijdschrift.
Info: Bloemstraat 30a, 9712 LE Groningen.

Mol
Normaal gesproken staan de korte strookjes van **Michiel van de Pol** in *Impuls*, maar daar worden ze een beetje weggedrukt door de langere strips. Daarom is het buitengewoon aardig dat Van de Pol een boekje in eigen beheer heeft uitgegeven. De titel is *Mol en het malle Maggi-blokje* en het staat vol met droge humor, lekker melige running-gags en in droge stijl getekende figuurtjes. Het boekje kost *f*5 (±Bfr.100) en biedt voor dat bedrag een ongekende hoeveelheid humor.
Info: Weverstraat 15, 5046 TJ Tilburg.

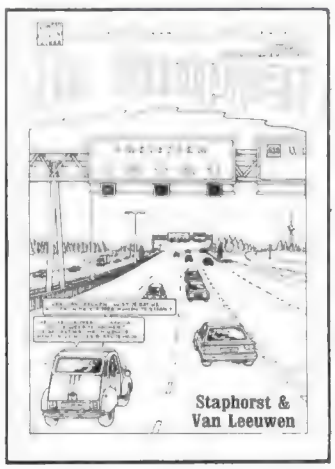

De Stripper 22
In dit tijdschrift waarin beginnende stripmakers elkaar stimuleren en bekritiseren staan weer tal van strips van nieuw talent. Eén van de vele leuke dingen aan dit blad is dat bij iedere gepubliceerde strip heel kort staat hoe oud de maker is en wat zijn of haar bezigheden zijn. Daaruit valt af te leiden dat zeer veel jonge mensen driftig aan het striptekenen zijn en dat voor hun leeftijd zeer verdienstelijk doen. Ze komen van 4 HAVO-MBO, 5 HAVO of HEAO en dragen bij aan een blad dat hoop geeft voor de toekomst, maar bovenal een welkome aanvulling biedt op het dagelijkse portie doorsneestrips.
Info: Schoolstraat 21, 2251 BE Voorschoten.

HW

STAPELTJE SECUNDAIR

Auracan 12
Dit blad timmert aardig aan de weg. Het nummer bevat lezenswaardige interviews met **Léo**, **Deliège** en **Florence Magnin**, die al drie albums heeft getekend op scenario van **Rodolphe**. Dat komt goed uit want even verderop in dit nummer mag Rodolphe zelf zijn zegje doen. (TB)
Info: Rue du Relais 32/3, 1370 Jodoigne, België.

Les cahiers de Bédésup 72/73
Bédésup bestaat twintig jaar. Wie dacht dat dit heuglijke feit gevierd zou worden met een mooie special heeft het mis. Een negentigtal kopietjes gelijmd in een plastic ruggetje ogen niet echt feestelijk. Een tiental pagina's is gewijd aan een vrij mager interview met de Franse illustrator van driestuiver-romannetjes **Michel Gourdon**. Pièce de résistance is echter het dossier 'Tintin dans les journaux'. De verstokte liefhebber zal tussen alle weetjes wel iets interessants weten te vinden. (TB)
Info: BP 14, 13234 Marseille Cedex 4, Frankrijk.

La lettre de Bédésup 73
Deze nieuwsbrief behorend bij de 'cahiers de Bédésup' bevat voornamelijk wetenswaardigheden uit de marges van de Franse stripwereld. Een overzicht van de strip(informatie)bladen vult de rest van de brief. (TB)
Info: BP 14, 13234 Marseille Cedex 4, Frankrijk.

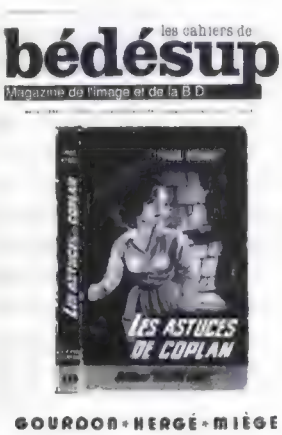

Flitsen

Uma Thurman **heeft de hoofdrol bemachtigd in de nieuwe Hollywood-film over Modesty Blaise. Twee andere bekende topmodellen,** Cindy Crawford **en** Naomi Campbell **visten achter het net.** Quentin Tarantino **gaat regisseren en de soundtrack wordt verzorgd door** *Duran Duran*. ★ **Er is weer een boek over** Hergé **verschenen. Auteur is** Pierre Assouline **die al een biografie van** Simenon **op zijn naam had staan. Een Nederlandse vertaling zal verschijnen bij uitgeverij Kritak.** ★ **Voor de** *Kuifje*-**liefhebber met teveel geld: voor de lieve som van Bfr.950 (±*f*50) is in België een telefoonkaart uitgebracht onder de titel** *Tintin et le Lotus Bleu*. **De oplage is beperkt tot 3000 stuks. Info: Philapost, Service des collectioneurs, Centre Monnaie, 1000 Bruxelles.** ★ **Er is een nieuwe** *Robbedoes*-**fanclub opgericht. Voor Bfr.349 (±*f*17,50) ontvangen de leden zes maal per jaar een verrassingspakket. Info: Dupuis, Rue Destrée 52, 6001 Marcinelle, België.** ★ **Het gerucht gaat dat in de Franse stad Toulon een standbeeld van Kuifje opgericht zal worden. Aan het einde van dit jaar zal de burgemeester samen met de extreem rechtse politicus** Jean-Marie Le Pen **(een verklaard liefhebber van Kuifje) het beeld onthullen.** ★ Yves Swolfs **heeft een proces aangespannen tegen** Michael Jackson! **Naast strips maakt Swolfs immers ook muziek. In de jaren '80 speelde hij in de band** *Lazare* **en schreef hij het liedje** *Boulevard des rêves brisés*. **Dit nummer zou Michael Jackson geïnspireerd hebben voor zijn** *Give in to me*. **Volgens de Belgische BUMA/Stemra heeft Swolfs een goede kans het proces te winnen.** ★ **De** *Goudappeltje Video Collectie* **is een succes. Daarom heeft Riedel besloten om meer video's uit te brengen die de consument met 5 videozegels van de literverpakkingen Goudappeltje en *f*9,95 (±Bfr.198) bijbetaling kan vergaren. Na** *The Neverending Story*, *Little Nemo*, *De gouden zeehond* **en** *Olivier* **worden nu** *Dennis de (B)engel*, *Jungle Jack*, *Tom & Jerry Kids* **en** *The Addams Family* **uitgebracht.** ★ **Er lijkt een vloek te rusten op het verfilmen van** *Superman*. **Nadat eerder**

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 2 311 461

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

Info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België.

Sarjismedia 95/4-96/1

Onze Finse collega's gaan dieper in op de polemiek die **Don Rosa** tegen **Carl Barks** aan het voeren is. Naast wat korte interviews met hier onbekende Scandinavische stripmakers worden de tekenfilms rond *Astro Boy* van de Japanner **Osamu Tezuka** (1926-1989) onder de loep genomen. (TB)
Info: PL 164, 00151 Helsinki, Finland.

PRIJSVRAAG

Vanaf begin juni ligt het album *Meneer Servelaat neemt vakantie* - het tweede album van **Guido van Driel** - in de winkel. Stripschrift geeft - in samenwerking met uitgeverij Oog en Blik - 4 exemplaren weg aan inzenders van het goede antwoord op de vraag:

Wat is 'Fun Art'?

Bij meerdere goede inzendingen zal worden geloot.
Stuur het antwoord vóór 30 juli aan:
Servelaat-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
De 4 winnaars maken we bekend in een volgend nummer en discussiëren over die uitslag doen we liever niet.

Uitslag Dalmatiërs-prijsvraag Stripschrift 287:
De 5 vierkleuren-lithografieën van een scène uit de film gaan naar **Jeanette v/d Ham** (Noordwijk), **Bart Hermans** (Hasselt, België), **Frans Löhe** (Delft), **Ellen Pelle** ('s-Gravenhage) en **G.F. Versteeg** (Rotterdam).
Gefeliciteerd allemaal!

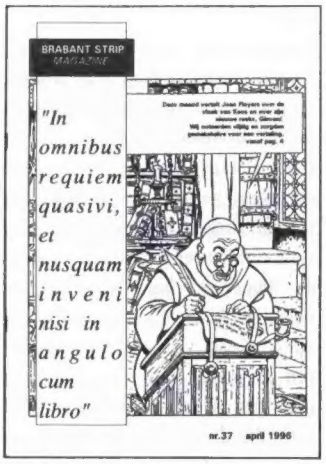

Brabant Strip Magazine 37

Bij de leden van de Vlaamse vereniging Brabant Strip gleed onlangs een nummer rond de nieuwe serie *Giovanni* van **Jean Pleyers** in de bus. Na zeventien jaren van samenwerking met **Jacques Martin** heeft hij met zijn patroon gebroken om voor zichzelf te beginnen. Een studie naar de 'school' van Martin in hetzelfde nummer rondt het onderwerp mooi af. (TB)

Frans Piët dood

Op 26 mei is op 71-jarige leeftijd de tekenaar **Frans Piët** overleden. Piët werkte onder meer voor de Toonder Studio's en was verbonden aan het blad *Stripfilm*. Voor *De Amsterdammer* tekende hij de strip *Joris Voetangel* (op tekst van **J. Elenbaas**) en voor *Ketelbinkiekrant* de strip *Frank Jones*. Hij bediende zich van de pseudoniemen **Francis Paid** en **Charles F.C. Paid**.
Tijdens de Stripdagen Haarlem deed het bericht over de dood van Piët de ronde, waarbij menigeen er vanuit ging dat het ging om de nu 91-jarige tekenaar van de *Sjors en Sjimmie*-strips. Pas toen díe Frans Piët tijdens het festival acte de présence gaf werd definitief duidelijk dat zijn naamgenoot (geen familie!) overleden was.

AvO

hoofdrolspeler Christopher Reeve **door een ongeluk verlamd raakte, is nu ook actrice** Margot Kidder, **de vertolkster van Lois, opnieuw door onheil getroffen. Kidder werd, na een paar dagen vermist te zijn geweest, compleet in de war in een tuin aangetroffen. Ze zou psychisch in de problemen zijn geraakt door een ongeluk van een paar jaar geleden. ★ Met** Christopher Reeve **gaat het inmiddels iets beter. Hij heeft zelfs weer een filmrol gekregen, maar dan in een tekenfilm. Reeve zal, vanuit zijn rolstoel, in de Warners-productie** *The Quest for Camelot* **de stem vertolken van King Arthur. ★ De makers van** *The Simpsons* **zijn een rechtzaak begonnen tegen de South Australian Brewing Co. Deze bierbrouwerij lanceerde een nieuw biermerk onder de naam Duff. Laat dit nu net ook het bier zijn wat pa Homer Simpson altijd drinkt. Duff wordt populair over de ruggen van mijn geesteskinderen, luidt het verwijt van** Matt Groening, **bedenker van The Simpsons. De advocaat van de brouwerij vindt 'duff' een gangbaar woord dat door iedereen kan worden gebruikt. Een 'duffer' is een sukkel, zo verklaarde hij met het woordenboek in de hand. ★ Op 75-jarige leeftijd is** Christopher Robin Milne **overleden. Hij stond, toen hij klein was, model voor het ventje Christopher Robin uit de** *Winnie the Pooh*-**verhalen van zijn vader** A.A. Milne. **De liefde die zijn zoon voor teddyberen had, was voor Alan Alexander Milne aanleiding om aan Winnie the Pooh te beginnen. Uit foto's blijkt hoezeer de fictieve Christopher Robin lijkt op de echte: dezelfde bruine ogen en dezelfde kleding. Overigens had Christopher Robin Milne als volwassenen een gruwelijke hekel aan zijn vroegere rol als model. ★ Politiek tekenaar** Fritz Behrendt **heeft het grote Ereteken van de Republiek Oostenrijk gekregen. Dit, als erkenning voor zijn activiteiten ten behoeve van de mensenrechten en de Europese eenheid en zijn stellingname tegen de oorlog in Bosnië. Behrendt, jarenlang politiek tekenaar van** *Het Parool*, **nu tekenend voor** *De Telegraaf*, **is al meer dan 37 jaar medewerker van de Weense** *Kronen Zeitung* **en is verbonden aan het Forum voor Europese cultuur van het Oostenrijkse College. ★** *Tales from the Crypt* **is een tv-serie die is afgeleid van de beruchte Amerikaanse horror-comicserie uit de jaren veertig en vijftig. Sinds kort heeft de tv-serie een eigen website, te vinden op:** *http://www.cryptnet.com*. **★ Het Franse** *Asterix*-**pretpark wil naar de beurs. Topman** Olivier de Bosredon **ziet zijn onderneming in oktober een beursnotering krijgen. Doel is vergroting van de naambekendheid van het park, dat in 1989 ging draaien. In 1995 kwamen er 1,8 miljoen bezoekers, van wie 15 procent uit het buitenland. ★ De aanmoedigingsprijs voor illustratie van het Amsterdams Fonds voor de Kunst, groot ƒ 7500 (± Bfr. 150.000), is toegekend aan** Typex **'voor zijn durf, energie en happy-go-lucky-tekenstijl, welke buiten de paden van het illustratieprotocol treedt', aldus de jury, waarin onder meer** Kees Kousemaker **zitting had.**

Spin-off, herstart, vervolg

Het is een vreemde wereld en dat geldt al helemaal voor de comicwereld. Zeker in een tijd waar het financieel en economisch niet langer haalbaar is om voor lange tijd een titel op de schappen te zetten die verliesgevend in plaats van winstgevend is, komt het steeds vaker voor dat series voortijdig worden stopgezet. Daarentegen wordt meer en meer getracht om juist de series die financieel wèl goed liggen en veel contanten in het laatje hebben gebracht, nog verder uit te melken om zo de kassen verder te spekken. Kortom, een vervolg op immer populaire series of een zogenaamde spin-offserie op poten zetten die als aanvulling op die populaire serie geldt. Ook het opnieuw lanceren bij een andere uitgeverij dan de originele van een comic die eerst is mislukt, is een favoriete bezigheid van menig comic-uitgeverij. Deze trends beheersen de huidige markt, en ook de afgelopen tijd was het weer meerdere keren raak.

Zo doet om te beginnen Dark Horse Comics een lieve duit in het spreekwoordelijke zakje met een herstart van *Walter Simonsons* Star Slammers. Deze oorspronkelijk vijfdelige miniserie (die een vervolg is op de special bij Marvel Comics van jaren geleden) is ooit uitgegeven door Malibu onder het Bravura-logo, maar daar is het nooit verder gekomen dan deel vier. Nu, zoals gezegd bij Dark Horse, probeert Simonson het opnieuw met de Star Slammers Special. Min of meer te zien als het vijfde hoofdstuk uit de oorspronkelijke mini-serie gaat deze special verder met de vertellingen over de graag schietende hoofdpersonages die aan Simonsons brein zijn ontsproten, aangevuld met een handjevol pin-ups door *Frank Miller* en *John Byrne*. Daarmee is meteen prijsgegeven dat Star Slammers niet zomaar een Dark-Horsecomic is, maar tevens onder het Legend-label wordt uitgebracht, waarvan wij natuurlijk populaire series als Sin City en Hellboy reeds kennen.

Saint of Killers, mini-serie slaat toe.

Batman/Grendel II: het vervolg.

Verder speelt Dark Horse ook vrolijk mee met het vervolg-spelletje. Enkele jaren geleden, namelijk, werd de tweedelige mini-serie Batman/Grendel uitgebracht waarin schrijver/tekenaar *Matt Wagner* zijn eigen creatie Grendel het tegen Batman – de beschermer van Gotham – liet opnemen en met dat meesterwerkje flink wat stof deed opwaaien. Zoals met alles dat ooit geld heeft gegenereerd, kon ook hier een vervolg niet uitblijven en inderdaad is zeer recent het eerste deel van de tweedelige Batman/Grendel II verschenen. Het verhaal handelt over het personage Grendel Prime dat alles op alles wil zetten om de overblijfselen van Hunter Rose, de Grendel die Batman in de eerste mini-serie heeft verslagen, in zijn bezit te krijgen. Maar om daarin te slagen, moet hij zich op Batmans territorium begeven en als twee honden die vechten om gebiedsbescherming zullen Grendel Prime en Batman elkaar de hoofden proberen in te slaan. Veel zinloos geweld, dus, maar wel door de meester zelf - *Matt Wagner* - die als vanouds de tekst en tekeningen voor zijn rekening neemt. Alleen dat gegeven moet al genoeg zijn om menig lezer naar de comicwinkels te laten rennen en het eerste nummer van dit vervolg op de populaire klassieker van de planken te grissen.

DC Comics kan ook een aardig woordje meespreken als het op spin-offs en opvolgers van populaire comics aankomt. Het vrij populaire en cultachtige Preacher van *Garth Ennis* en *Steve Dillon* krijgt er bij voorbeeld een vierdelige spin-off-mini-serie bij, geheten Saint of Killers. Het gelijknamige hoofdpersonage uit deze comic zullen de kenners direct herkennen als een mysterieus en enerverend bijfiguur in het eerder genoemde Preacher en als je daarbij optelt het feit dat Garth Ennis ook deze spin-off zal gaan schrijven, heb je redenen genoeg waarom de harde kern Preacher-fans deze mini-serie bij voorbaat heeft besteld. De serie zal verhalen over het verleden van de Saint of Killers en zal de lezers meenemen naar wilde uithoeken van de planeet waarbij geweren zullen knallen en lichaamsdelen zullen rondvliegen - allemaal geheel in overeenstemming met de af en toe bizarre stijl die Garth Ennis erop na houdt. Voor $2.50 per deeltje kun je zelf beoordelen of je een maag hebt die sterk genoeg is om Ennis' geweld te weerstaan.

Tenslotte kan de lol niet op bij DC Comics omdat ze daarnaast ook nog eens een vervolg mini-serie op de markt brengen die naar de titel Birds of Prey: Manhunt luistert. Niet al te lang geleden was de one-shot-special Birds of Prey een vrij succesvolle comic over twee minder bekende dames in het DC-universum, namelijk Black Canary en Oracle, en schrijver *Chuck Dixon* gaat het één en ander nog eens dunnetjes overdoen in deze vierdelige miniserie die de verdere avonturen van deze twee pittige tantes vastlegt voor het nageslacht. Het grote minpunt van dit vervolg is zonder enige twijfel de afwezigheid van de tekenaar die de originele special zo'n succes maakte: *Gary Frank* (bekend van The Incredible Hulk). Of zijn opvolger *Matt Haley* net zo'n indruk als Frank kan maken, moet nog maar worden afgewacht.

We gaan verhuizen!

Het is weer de tijd van het jaar voor de overbekende verhuisberichten. Net als vorig jaar rond deze tijd is een aantal comicmakers het oude nest meer dan zat geworden en goedgemutst naar een andere uitgeverij verhuisd om aldaar voort te gaan met hun eigen serie. Vaak aangespoord door de drang een groter

Strangers in Paradise vertrekt naar Homage.

door
OLAV BEEMER

***Black Lamb* door Truman.**

publiek te bereiken of gewoon om meer geld te verdienen, lijkt het ook vandaag de dag weer een wirwar van loslopende tekenaars en schrijvers te zijn die met hun serie bij verschillende uitgeverijen aankloppen of ze alsjeblieft hun comic willen uitgeven.

Voorbeelden te over. Het ooit stopgezette Teenage Mutant Ninja Turtles (vroeger van Mirage-comics) maakt vanaf heden zijn opwachting bij Image, alwaar het liefdevol door Highbrow Studios, de studio van *Erik Larsen*, wordt opgenomen. *Gary Carlsen* en *Frank Fosco* zullen Larsen zeer dankbaar zijn nu de avonturen van deze ooit zo populaire schildpadden opnieuw aan het grote publiek kunnen voorstellen.

Ook bij Highbrow Studios kunnen we binnenkort A Distant Soil verwachten, de serie die *Colleen Doran* ooit onder haar eigen label Aria Press uitgaf. Beginnend met nummer 15 zal vanaf juli worden doorgegaan met de imposante sage die Doran voor zichzelf heeft uitgestippeld, in de hoop de voetsporen van *Jeff Smith*s Bone nog te kunnen vinden en mee te profiteren van de extra lezers die Smith door zijn verhuizing naar Image vorig jaar erbij heeft gekregen.

Jim Lee's eigen uitgeverij Homage (vergelijkbaar met *Rob Liefeld*s Maximum Press) gaat ook in juli van start en herbergt eigenlijk twee grote verrassingen in de persoon van twee verhuizende makers. Ten eerste zal *Kurt Busiek* met zijn intrigerende en vernieuwende Astro City-serie Image verruilen voor Homage, hetgeen beide partijen uiterst goed uitkomt. Immers, Astro City werd nog niet zo lang geleden stopgezet, gewoon omdat de comic-markt te instabiel was voor een comic die eigenlijk niet op het grote publiek is gericht. Daarnaast is de allergrootste verrassing de verhuizing van *Terry Moore* die met zijn Strangers in Paradise overstapt van self-publishing naar Homage, en als klap op de vuurpijl meteen zijn serie van zwart/wit naar full-color omtovert. Hoewel zowel Jeff Smith en Colleen Doran vast hebben gehouden aan het zwart/wit, is Terry Moore de enige die tot nu toe de stap naar full-color heeft gezet, hetgeen reeds tot verhitte discussies onder de lezers heeft geleid. Vanaf augustus kunnen we zelf gaan beoordelen of Strangers in Paradise iets van de welhaast gepatenteerde charme gaat verliezen door deze omslag.

Matrix

Nee, dit gaat niet over een ingewikkeld wiskundig probleem en het gaat evenmin over het ontleden van een ingewikkelde organisatiestructuur. Matrix is namelijk de nieuwste lijn comics die DC Comics op de markt brengt, geheel in de traditie die eerder door DC/Vertigo en DC/Paradox is opgebouwd. Matrix richt zich voornamelijk op sciencefictionverhalen die elk geheel op zichzelf kunnen worden gelezen en ook niet met elkaar in verbinding staan zoals de standaard DC superhelden-series dat wel staan.

Onder de leiding van hoofdredacteur *Stuart Moore* zal Matrix binnen nu en een paar maanden een vijftal series lanceren, waarvan er twee mini-series zijn en de overige langlopende maandelijkse series zijn. De mini-series zijn met name interessant omdat niemand minder dan *Timothy Truman* (voornamelijk bekend van zijn westerncomics) de serie The Black Lamb zal gaan tekenen en schrijven en *Garth Ennis* de serie Bloody Mary zal gaan schrijven. Voor de andere series hebben bekende namen als *Howard Chaykin* en *Lucius Shepard* (de laatste is bekend als boekenschrijver) een contract bij Matrix getekend en de eerste serie van Matrix - Cyberella - ligt in juli reeds in de winkels voor de schappelijke prijs van $2.25. De titel van deze serie slaat op een immens populair virtual-realityspelletje dat door iedereen wordt gespeeld in een nabije toekomst en handelt verder over niet zo subtiele zakenlui die natuurlijk overal geld in zien.

De Matrix-series zijn zonder meer het proberen waard, zeker als je als science-fictionliefhebber dacht dat je in de comics te weinig aan je trekken kwam. Goede tekenaars en schrijvers van naam zorgen er samen met een niet al te hoge prijs voor dat menigeen zich eens flink kan uitleven in één van de populairste genres aller tijden: science-fiction.

Matrix' *Cyberella*.

***A Distant Soil* naar Image.**

Marten Toonder very amused

Presentatie Stripschriftspecial

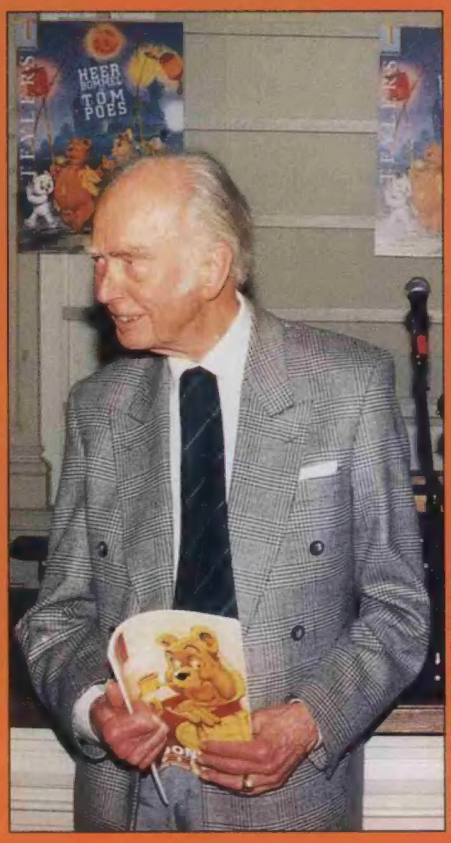

FOTO'S HANS MEINDERS

TEYLERS MUSEUM 25 MEI 1996